

დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების ოფისი

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეთა
წარდგენისა და დანიშვნის პირველი ეტაპის ანგარიში

ივნისი – სექტემბერი 2019

ეუთოს/ODIHR ანგარიში

ვარშავა

შესავალი

ეუთოს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი (ODIHR) ორგანიზაციის წევრ ქვეყნებსა და სამოქალაქო საზოგადოებას უწევს მხარდაჭერას და უზიარებს ექსპერტულ ცოდნას დემოკრატიის, სამართლის უზენაესობის, ადამიანის უფლებების, შემწყნარებლობის და არადისკრიმინაციის ხელშეწყობის მიზნით. 2019 წლის აპრილში OSCE/ODIHR-მა მიმოიხილა ცვლილებების პროექტი, რომელიც საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეების დანიშვნას ეხებოდა. 17 აპრილს გამოქვეყნდა საქართველოს სახალხო დამცველის თხოვნის საფუძველზე მომზადებული სამართლებრივი დასკვნა, რომელშიც შეფასებული იყო შემოთავაზებული ცვლილებების შესაბამისობა საერთაშორისო სტანდარტებთან და ეუთოს ვალდებულებებთან და აღინიშნა რამდენიმე ხარვეზი.¹

იმის გათვალისწინებით, თუ რამდენად მნიშვნელოვანია მოსამართლეთა დანიშვნის პროცესი საქართველოში სასამართლო ხელისუფლების დამოუკიდებლობის გაძლიერებისთვის, სახალხო დამცველის შემდგომი თხოვნის პასუხად ODIHR აწარმოებს პროცესის მონიტორინგს და მონიტორინგისას ხელმძღვანელობს ეუთოს ვალდებულებებით, რომლებიც აღებული აქვთ ეუთოს მონაწილე სახელმწიფოებს სამართლის უზენაესობის და სასამართლო ხელისუფლების დამოუკიდებლობის უზრუნველყოფის სფეროში.² ეუთოს მონაწილე სახელმწიფოებს მკაფიოდ აქვთ დაფიქსირებული, რომ სასამართლო ხელისუფლების დამოუკიდებლობა არის „სამართლის უზენაესობის წინაპირობა და ... სამართლიანი სასამართლო პროცესის ფუნდამენტური გარანტია“.³

ODIHR-ის მონიტორინგის ჯგუფმა, რომელიც ორი ადგილობრივი დამკვირვებლისა და ერთი საერთაშორისო დამკვირვებლისგან შედგებოდა, საქმიანობა 29 ივნისს დაიწყო. დამკვირვებლების დაკვირვების ობიექტი იყო იუსტიციის უმაღლეს საბჭოში მიმდინარე გასაუბრებები ყველა კანდიდატთან და ამ თემასთან დაკავშირებული საბჭოს სხდომები. მონიტორინგის ჯგუფის წევრები მკაცრად იცავდნენ ეუთოს ODIHR-ის მიერ მონიტორინგის წარმოების პრინციპებს, როგორცაა ჩაურევლობა, მიუკერძოებლობა, ობიექტურობა, კონფიდენციალობა და პროფესიონალიზმი. იუსტიციის უმაღლესმა საბჭომ უზრუნველყო ODIHR-ს დამკვირვებელთა ჯგუფის წევრების დაუბრკოლებელი დაშვება პროცესზე დაკვირვების მიზნით. შემდგომ ეტაპზე, როდესაც პარლამენტი განიხილავს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს ნომინანტებს, ODIHR-ის მონიტორები გააგრძელებენ პროცესზე

¹ OSCE/ODIHR, დასკვნა საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეთა დანიშვნის თაობაზე ცვლილებების პროექტთან დაკავშირებით, 17 აპრილი 2019წ. (2019 წლის ODIHR-ის დასკვნა)

² იხილეთ ევროპაში უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის თათბირის (CSCE) მონაწილე სახელმწიფოების წარმომადგენლების 1986 წლის ვენის შეხვედრის დასკვნითი დოკუმენტი (ვენის დოკუმენტი, 1989წ.), CSCE-ის ადამიანური განზომილების სფეროში კონფერენციის კოპენჰაგენის დოკუმენტი (კოპენჰაგენის დოკუმენტი, 1990წ.), პარიზის ქარტია ახალი ევროპისთვის (პარიზი, 1990წ.), CSCE-ის ადამიანური განზომილების სფეროში კონფერენციის მოსკოვის შეხვედრის დოკუმენტი (მოსკოვის დოკუმენტი, 1991წ.).

³ ბრიუსელის დეკლარაცია სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების სისტემების შესახებ, (MC.DOC/4/06, 2006 წლის 5 დეკემბერი).

დაკვირვებას და გამოაქვეყნებენ საბოლოო ანგარიშს, სადაც ერთიანი პროცესი სრულად იქნება შეფასებული და აგრეთვე წარადგენედ რეკომენდაციებს შემდგომი ქმედებებისთვის.

მოკლე შინაარსი

ბოლოდროინდელი საკონსტიტუციო ცვლილებების შედეგად უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეთა რაოდენობა 16-დან არანაკლებ 28-მდე გაიზარდა, განსაზღვრული ვადით დანიშვნა შეიცვალა უვადო დანიშვნით და იუსტიციის უმაღლეს საბჭოს მიენიჭა პარლამენტისთვის კანდიდატთა წარდგენის უფლებამოსილება. 2019 წლის 1 მაისს მიღებული იქნა ახალი პროცესის რეგულირებისთვის საჭირო ცვლილებები. ეუთოს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისმა განიხილა შემოთავაზებული ცვლილებების პროექტი და მოამზადა დასკვნა მათი საერთაშორისო სტანდარტებთან და ეუთოს ვალდებულებებთან შესაბამისობის თაობაზე. 2019 წლის ODIHR-ის სამართლებრივი დასკვნა მიესალმება ღია დანიშვნის წესის პროცედურის შემოღებას და პარლამენტის ძალისხმევას გაწეროს შერჩევის კრიტერიუმებისა და პროცედურების დებულება, არსებული უფსკრულის აღმოსაფხვრელად. თუმცა, აგრეთვე დაფიქსირდა რამდენიმე არსებითი ხარვეზი, მათ შორის გამჭვირვალობის გარანტიების ნაკლებობა, რომლების უარყოფითად აისახებოდა დამსახურების მიხედვით კანდიდატების წარდგენის პრინციპზე. ცვლილებების ძალაში შესვლამდე რამდენიმე რეკომენდაცია იქნა გათვალისწინებული, თუმცა რიგი ხარვეზებისა დარჩა უცვლელი.

ბოლოდროინდელი ცვლილების შემოღებამდე პრეზიდენტს გააჩნდა უფლებამოსილება პარლამენტისთვის წარედგინა კანდიდატები დასამტკიცებლად და საკანონმდებლო ჩარჩო არ ითვალისწინებდა ღია შერჩევის პროცედურას. ნომინირების ახალი პროცესის მიხედვით, კანონის თანახმად, იუსტიციის უმაღლესი საბჭო ღია წესით ატარებს კანდიდატთა პირველად შერჩევას, ადგენს განმცხადებლების შესაბამისობას მინიმალურ მოთხოვნებთან, ფარული კენჭისყრით ადგენს კანდიდატთა მოკლე სიას, ამოწმებს მოწოდებული მონაცემების სიზუსტეს და კანდიდატებთან სათითაოდ ატარებს საჯარო გასაუბრებას. ამის შემდეგ საბჭოს წევრები აფასებენ კანდიდატებს და ახდენენ მათ რანგირებას ფარული კენჭისყრის მეშვეობით. უმაღლესი ქულების მქონე თითოეულ კანდიდატს ისევ ეყრება კენჭი ფარული კენჭისყრის გზით. პარლამენტს წარედგინება იმ კანდიდატთა სია, რომლებიც მიიღებენ სრული შემადგენლობის ხმათა არა-ნაკლებ ორ მესამედს. ამის შემდეგ თითოეულ კანდიდატთან ხდება საჯარო გასაუბრება საპარლამენტო კომიტეტში. მოსამართლეებად ინიშნებიან ის კანდიდატები, რომლებიც მიიღებენ ხმათა უმრავლესობას პარლამენტში. ღია კონკურენტუნარიანი პროცესის წარდგენა, რაც საზოგადოების ყურადღებით დაკვირვების საშუალებას იძლევა წარმოადგენს საქებ ნაბიჯს საქართველოში გამჭვირვალობისა და ანგარიშვალდებულების გასაძლიერებლად და სასამართლო ორგანოს მიმართ სამოქალაქო ნდობის ჩამოყალიბებაში.

შერჩევის პროცესის ტექნიკური მხარე იუსტიციის უმაღლესმა საბჭომ, ზოგადად, კანონთან შესაბამისობაში უზრუნველყო. თუმცა ODIHR-ის მონიტორებმა დააფიქსირეს, რომ თავისი მოვალეობების შესრულებისას იუსტიციის უმაღლეს საბჭოში აღინიშნებოდა მწვავე შიდა უთანხმოება და დაპირისპირება მოსამართლე წევრებსა და არამოსამართლე წევრების ორ ჯგუფს შორის. გარდა ამისა, მთელი პროცესის განმავლობაში იუსტიციის უმაღლეს საბჭოს

დამაბული ურთიერთობები ჰქონდა სამოქალაქო საზოგადოების იმ წარმომადგენლებთან, რომლებიც მონიტორინგს აწარმოებდნენ სასამართლო ხელისუფლებისა და სასამართლო ხელისუფლების საზედამხედველო ორგანოს დამოუკიდებლობაზე.

უზენაესი სასამართლოს 20 მოსამართლის შესარჩევი პროცესი ღია იყო ყველა უფლებამოსილი მოქალაქისთვის, რომელშიც მონაწილეობა მიიღო 144 განცმხადებელმა, რომელთა 38%-ს ქალები შეადგენდნენ. კანონი არ ითვალისწინებს ინტერესთა კონფლიქტის დროს თვითაცილების მექანიზმის მკაფიო და ადეკვატურ რეგულირებას. იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს ორმა წევრმა უარი თქვა თვითაცილებაზე მიუხედავად განმცხადებლებთან ნათესაური კავშირებისა. იუსტიციის საბჭოს მდივანმა, რომელიც თავად იყო მოსამართლეობის კანდიდატი, მოახდინა თვითაცილება კანდიდატთა ნომინირების პროცესისას. თუმცა მასთან დაკავშირებით კვლავ რჩება კითხვები, რადგან მან არ დატოვა იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს წევრის და ადმინისტრაციული ხელმძღვანელის პოსტი. განმცხადებლების დიდმა უმრავლესობამ დააკმაყოფილა მინიმალური მოთხოვნები თუმცა ხუთმა განმცხადებელმა ვერ გადალახა მინიმალური მოთხოვნების ეტაპი, მათგან ორმა განმცხადებელმა შეიტანა საჩივარი, რომელიც არ დაკმაყოფილდა.

მოსამართლეობის კანდიდატთა წარდგენის პროცესზე საზოგადოების მეთვალყურეობა ინტენსიური გახლდათ იქიდან გამომდინარე, რომ ქვეყნის უმაღლესი ინსტანციის სასამართლოში უვადოდ განწესების პრინციპით ინიშნებოდა მოსამართლეთა დიდი რაოდენობა და იუსტიციის საბჭოს ახალი უფლებამოსილებები გააჩნდა ამ პროცესში. თავდაპირველად იუსტიციის უმაღლესმა საბჭომ განმცხადებლების შესახებ მწირი ინფორმაცია გამოაქვეყნა, რამაც შეზღუდა საზოგადოების მხრიდან კანდიდატების შეფასების შესაძლებლობა. როგორც ODIHR-მა აღნიშნა თავის 2019 წლის დასკვნაში, კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს გამჭვირვალობის საკმარის გარანტიებს გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. კერძოდ, იუსტიციის უმაღლეს საბჭოს არ მოეთხოვებოდა კანდიდატთა მოკლე სიაში შეყვანის თაობაზე და ფარული კენჭისყრით კანდიდატთა წარდგენის თაობაზე მიღებული გადაწყვეტილებების რაიმე სახით დასაბუთება ან განმარტების მიცემა იმის დასადასტურებლად, რომ ეს გადაწყვეტილებები მართლაც კომპეტენტურობის და კეთილსინდისიერების კრიტერიუმების საფუძველზე იყო მიღებული.

იუსტიციის უმაღლეს საბჭომ არ შეიმუშავა განცმხადებელთა კვალიფიკაციის შეფასების და მოკლე სიაში შესაყვანი ფარული კენჭისყრის პროცედურა. საბჭოს წევრებს ხუთი დღე ჰქონდათ მათ წინაშე წარმოდგენილი კანდიდატების შესაფასებლად. ფარული კენჭისყრის შედეგად კანდიდატთა რაოდენობა 50 კანდიდატამდე შემცირდა. მათი 34% ქალი იყო. უნდა აღინიშნოს, რომ შემოკლებულ სიაში შეყვანილ განმცხადებელთა საშუალო ასაკი და გამოცდილება საშუალოდ ორი წლით ნაკლები იყო ყველა განმცხადებლის საშუალო მაჩვენებლებთან შედარებით, ხოლო შერჩეული კანდიდატებიდან - როგორც მოსამართლე, ისე არამოსამართლე კანდიდატებიდან - ზოგიერთ მათგანს ბევრად ნაკლები სამუშაო გამოცდილება ჰქონდათ, ვიდრე ზოგიერთ კანდიდატს, რომლებმაც ვერ გადალახეს აღნიშნული ეტაპი. შემოკლებულ სიის თაობაზე კენჭისყრის ჩატარების შემდეგ, სახალხო დამცველმა გააკეთა განცხადებები, სადაც ის სეიოზულ შემფოთებას გამოთქვამდა მის მიერ ჩატარებული ანალიზის შედეგად გამოვლენილი კენჭისყრის პრაქტიკის შესახებ. გარდა ამისა, სახალხო დამცველი გამოთქვამდა ეჭვს, რომ იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს წევრების

უმრავლესობა შეთანხმდა ხმათა ისეთ განაწილებაზე, რომ შემოკლებულ სიაში შეეყვანათ 45 კონკრეტული განმცხადებელი. ამ ეჭვმა, რასაც რამდენიმე სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციაც დაეთანხმა, კიდევ უფრო შეამცირა ნდობა მოსამართლეთა შერჩევის პროცესისადმი.

იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს სამდივნომ ინფორმაციის მოძიება განახორციელა სიაში შეყვანილ ყველა კანდიდატთან დაკავშირებით. მიუხედავად ODIHR-ის 2019 წლის დასკვნაში მითითებული რეკომენდაციისა, მონაცემთა გადამოწმების პროცედურის მკაფიოდ გაწერის შესახებ, ინფორმაციის გადამოწმება ჩატარდა საკმარისი დაზუსტების გარეშე. ასევე მეთოდოლოგიისა და პროცედურის გამჭვირვალობა არ იყო დაცული. მონაცემთა გადამოწმების შედეგები იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს წევრებს წარედგინათ მოსმენის დაწყებამდე მხოლოდ ხუთი დღით ადრე, რის გამოც მათ არ ჰქონდათ საკმარისი დრო გასაუბრებისთვის მოსამზადებლად. გარდა ამისა, თვითონ იუსტიციის უმაღლეს საბჭოში გამოითქვა ეჭვები იმასთან დაკავშირებით, თუ რამდენად სრულყოფილი და ეფექტური იყო კანდიდატთა შესახებ ინფორმაციის გადამოწმების პროცედურა.

კანდიდატებთან გასაუბრება ღია იყო საერთაშორისო და სამოქალაქო საზოგადოების მონიტორებისთვის და ზოგადად გამჭვირვალედ წარიმართა, მაგრამ საჯარო სხდომების შესახებ წინასწარი შეტყობინების გამოქვეყნება მცირე ხნით ადრე მოხდა. აგრეთვე გასაუბრებისთვის განკუთვნილი სივრცის ტევადობა პროცესზე დაკვირვებისა და ანგარიშების მაღალ ინტერესის შეუსაბამო იყო. საზოგადოებრივი მაუწყებელი პირდაპირ ეთერში გადასცემდა მოსმენების მიმდინარეობას სოციალურ მედიაში, ხოლო გასაუბრების აუდიო ჩანაწერები ქვეყნდებოდა იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს ვებგვერდზე. საბჭოს არ მიუღია გასაუბრების ჩატარების პროცედურული წესები ან გასაუბრების დროს ქცევის წესები, რათა უზრუნველყოფილიყო პროცესის სამართლიანობა და მოწესრიგებულობა. ამან კი განაპირობა კანდიდატების მიმართ არათანაბარი მოპყრობა, კიდევ უფრო შეემცირა გამჭვირვალობა და გასაუბრებები წარიმართა ფრიად არაორგანიზებულად. გარდა ამისა, ODIHR-ის მონიტორებმა დააფიქსირეს პროცესის განმავლობაში იუსტიციის საბჭოს შიდა დაპირისპირებ რაცხმირად გამოიხატებოდა მტრული კომენტარებითა და გასაუბრების მიმდინარეობისას მწვავე კამათით. ყოველივე ეს ქმნიდა არაპროფესიულ გარემოს.

ODIHR-ის მონიტორებმა დააფიქსირეს, რომ გასაუბრებები მნიშვნელოვნად განსხვავდებოდა ერთმანეთისგან კითხვების რაოდენობისა და შინაარსის, კითხვების დასმის პროცედურის და გასაუბრებების ხანგრძლივობის მხრივ, რაც ეწინააღმდეგება თანაბარი მოპყრობის პრინციპს. მართალია, მთლიანობაში, დასმული შეკითხვები მოიცავდა კომპეტენტურობის და კეთილსინდისიერების კრიტერიუმების შეფასებისთვის საჭირო საკითხებს, ODIHR-ის დამკვირვებლებმა დააფიქსირეს მნიშვნელოვანი განსხვავება კანდიდატებისთვის კითხვების დასმისა და მათ მიმართ მოპყრობის თვალსაზრისით. ზოგჯერ იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს წევრები სხვადასხვა მეთოდით მიანიშნებდნენ თავიანთი მხრიდან კანდიდატის მხარდაჭერას ან პირიქით - წინააღმდეგობას. მიუხედავად ამისა, იუსტიციის საბჭოს შერეულმა შემადგენლობამ - მოსამართლე და არამოსამართლე წევრებისა - დადებითად იმოქმედა გასაუბრების პროცესის შინაარსობრივ მხარეზე.

იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს წევრებმა ფარული წესით, სათითაოდ მოახდინეს კანდიდატების ქულებით შეფასება, მას შემდეგ, რაც დასრულდა ყველა კანდიდატთან გასაუბრება, ნაცვლად იმისა, რომ რანგირება მომხდარიყო ყოველი გასაუბრების შემდეგ. თითოეული კანდიდატის მიერ მიღებული ნაერთი ქულა იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს ვებგვერდზე გამოქვეყნდა 3 სექტემბერს, გასაუბრებების დასრულებიდან თითქმის სამი კვირის შემდეგ. 4 სექტემბერს ფარული კენჭისყრის გზით ნომინირებული 20 კანდიდატი არ წარმოადგენდა იმ კანდიდატთა 20 კაციან სიას, რომელთაც მიღებული ჰქონდათ უმაღლესი შეფასება. კერძოდ, შერჩეულ 20 კანდიდატს შორის არ აღმოჩნდა სიაში ყველაზე მაღალი ქულების მქონე 5 კანდიდატი. შერჩეულ კანდიდატებს შორისაა თხუთმეტი მოქმედი მოსამართლე, ერთი ყოფილი მოსამართლე, ორი მაღალჩინოსანი საჯარო მოხელე და ორი მოქმედი ან ყოფილი სასამართლოს თანამშრომელი. შერჩეული კანდიდატებიდან ოცდათხუთმეტი პროცენტი არიან ქალები, რაც მნიშვნელოვნად ნაკლებია ქალი მოსამართლეების საერთო წილთან მიმართებაში. ხელმეორედ ჩატარებულ ფარულ კენჭისყრაში ოცმა კანდიდატმა მიიღო იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს წევრების ხმათა არანაკლებ ორი მესამედი. ისინი წარდგენილნი იქნებიან პარლამენტში. იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს ორმა არამოსამართლე წევრმა საჯაროდ მიუთითა განზრახვაზე წარადგინონ განსხვავებული მოსაზრება ზოგიერთ ნომინანტებთან დაკავშირებით, თუმცა საბჭოს ერთ-ერთი არამოსამართლე წევრი არ მონაწილეობდა ხმის მიცემის პროცესში.

იუსტიციის საბჭოს არ მოეთხოვება დასაბუთებული ახსნა-განმარტების წარდგენა შემოკლებულ სიაში კანდიდატთა შეყვანის, მათი რანგირებისა და შერჩეული 20 კანდიდატის სიის პარლამენტში წარდგენის თაობაზე. ეს კი მნიშვნელოვნად უშლის ხელს გასაჩივრების შესაძლებლობას. გარდა ამისა, კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს ქმედებების და გადაწყვეტილებების ეფექტური გასაჩივრების საშუალებას. ამიტომ კანდიდატთა წარდგენის პროცესი მთლიანად მოექცა სასამართლო ხელისუფლების საზედამხებდველო ორგანოს ხელში და გამორიცხა საერთო სასამართლო სისტემა, რაც ეწინააღმდეგება ეუთოს ვალდებულებებს და საერთაშორისო სტანდარტებს.

შემდგომ ეტაპზე, როდესაც პარლამენტი განიხილავს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს ნომინანტებს, ODIHR-ის მონიტორები გააგრძელებენ პროცესზე დაკვირვებას და გამოაქვეყნებენ საბოლოო ანგარიშს, სადაც ერთიანი პროცესი სრულად იქნება შეფასებული და აგრეთვე წარადგენდ რეკომენდაციებს შემდგომი ქმედებებისთვის. ანგარიშში წარმოდგენილი შეფასების ფონზე ODIHR-ი მოუწოდებს პარლამენტს კრიტიკულად განიხილოს იუსტიციის უმაღლეს საბჭოსთან პროცესი და გადადგას ნაბიჯები გამოვლენილი პროცედურული ნაკლოვანებების აღმოსაფხვრელად, რათა უზრუნველყოფილი იყოს პროცესისადმი ნდობა და შედეგად საუკეთესო კანდიდატთა შერჩევა განხორციელდეს დამსახურების საფუძველზე.

ზოგადი ვითარების აღწერა

საკონსტიტუციო ცვლილებები, რომლებიც 2018 წლის 16 დეკემბერს შევიდა ძალაში, ეხებოდა უზენაესი სასამართლოს შემადგენლობას და უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეების შერჩევისა და დანიშვნის პროცესს. ცვლილებების შედეგად უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეთა რაოდენობა გაიზარდა 16-დან 28-მდე, ხოლო 10 წლიანი ვადით დანიშვნის წესი შეიცვალა უვადო დანიშვნის წესით. ასევე, აღნიშნული რეფორმის შედეგად, უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეობის კანდიდატების პარლამენტისთვის დასანიშნად წარდგენის უფლებამოსილება, რომელიც მანამდე პრეზიდენტს გააჩნდა, გადაეცა იუსტიციის უმაღლეს საბჭოს.

ამჟამად ვაკანტურია უზენაესი სასამართლოს 28 მოსამართლიდან 20 მოსამართლის ადგილი. მათ შორის ვაკანტურია უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარის პოზიციაც 2018 წლის აგვისტოდან, მას შემდეგ რაც ყოფილი თავმჯდომარე გადადგა თანამდებობიდან. ქვეყნის უმაღლეს სასამართლო ინსტანციაში უვადოდ დასანიშნ თანამდებობათა ასეთი კრიტიკული რაოდენობის დაკავების პროცესი მიმდინარეობს სასამართლო ხელისუფლებისა და პარლამენტისადმი საზოგადოების დაბალი ნდობის პირობებში.⁴ ამიტომაც ძალზე მაღალია პროცესისადმი საზოგადოების ინტერესი და შესაბამისად მეთვალყურეობის ხარისხიც. პასუხისმგებელი სტრუქტურები იმყოფებიან მაღალი საზოგადოებრივი წნეხის ქვეშ, რაც მიზნად ისახავს ამ თანამდებობებზე ყველაზე კვალიფიციური კანდიდატების დანიშვნას.

2018 წლის 24 დეკემბერს იუსტიციის უმაღლესმა საბჭომ პარლამენტს 10 კანდიდატი წარუდგინა უზენაესი სასამართლოს მოსამართლედ დასანიშნად. წარდგენა მოხდა იმ პირობებში, როდესაც არ არსებობდა კანონმდებლობა, რომელიც განსაზღვრავდა კანდიდატთა შერჩევის კრიტერიუმებს და პროცედურებს და შესაბამის დაინტერესებულ მხარეებთან კონსულტაციების გარეშე.⁵ ამ მოვლენამ საზოგადოების ფართომასშტაბიანი უკმაყოფილება და სამოქალაქო საზოგადოების, სახალხო დამცველის, პოლიტიკური ოპოზიციის და მმართველი პარტიის შიგნით არსებული გარკვეული ძალების კრიტიკა გამოიწვია.⁶ ისინი, ვინც აკრიტიკებდნენ კანდიდატების წარდგენის ამ პროცესს,

⁴ „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველოს“ 2019 წლის თებერვალ-მარტის კვლევის თანახმად, საქართველოში სასამართლო ხელისუფლებისადმი საზოგადოების ნდობა არის 24%, ხოლო პარლამენტისადმი - 20%. გამოკითხულთა 53% თვლის, რომ სასამართლო ხელისუფლება მმართველი პარტიის გავლენის ქვეშ იმყოფება, ხოლო 43% თვლის, რომ სასამართლო ხელისუფლებაში მოქმედებს „კლანური“ მმართველობა. ამ რესპონდენტთა 87%-ის აზრით „კლანის“ ზურგს უკან დგანან ხელისუფლების თანამდებობის პირები, ხოლო 94%-ის აზრით მოსამართლეთა გავლენიანმა ჯგუფებმა უნდა დატოვონ სასამართლო ხელისუფლება. გამოკითხულთა 46% მიიჩნევს, რომ სასამართლოები უნდა შეივსოს ახალი მოსამართლეებით, რათა გაიზარდოს საზოგადოების ნდობის ხარისხი სასამართლო ხელისუფლების მიმართ.

⁵ 2019 წლის ODIHR-ის დასკვნა, პარაგრაფები 94-98.

⁶ იხ. საჯარო განცხადება, „კოალიცია დამოუკიდებელი და გამჭვირვალე მართლმსაჯულებისთვის“, 27 დეკემბერი 2018წ., ხელმისაწვდომია მისამართზე <http://coalition.ge/index.php?article_id=197&clang=1>. 27 დეკემბერს გადადგა პარლამენტის იურიდიულ საკითხთა კომიტეტის თავმჯდომარე; ეს კომიტეტი პასუხისმგებელი იყო კანდიდატთა შემოწმებაზე მანამ, სანამ პარლამენტი უყრიდა კენჭს მათ დანიშვნას.

აცხადებდნენ, რომ შერჩეულ კანდიდატებს, რომელთაგან ყველა მოქმედი მოსამართლე იყო, გამოტანილი ჰქონდათ პოლიტიკურად მოტივირებული სასამართლო გადაწყვეტილებები, წარმოადგენდნენ ან მჭიდროდ დაკავშირებულები იყვნენ გავლენიან ჯგუფთან, რომელიც სასამართლო ხელისუფლებას აკონტროლებდა.

დაინტერესებულმა მხარეებმა პარლამენტს მოუწოდეს, არ განეხილა ამგვარად წარდგენილი კანდიდატები და მიეღო კანონმდებლობა, რომელიც განსაზღვრავდა შერჩევისა და დანიშვნის პროცესის მკაფიო და ობიექტურ კრიტერიუმებს და უზრუნველყოფდა პროცედურების გამჭვირვალობას. შედეგად, ათმა ნომინირებულმა კანდიდატმა უკან გაიწვია თავისი კანდიდატურა და პარლამენტი დათანხმდა, მოემზადებინა შერჩევის პროცესის მარეგულირებელი საკანონმდებლო ცვლილებები. შეიქმნა სამუშაო ჯგუფი სასამართლო რეფორმის საკითხებზე, რომელსაც უნდა შეემუშავებინა ეს საკანონმდებლო ცვლილებები, თუმცა ჯგუფის შემადგენლობა გააპროტესტა სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციებმა და პოლიტიკურმა ოპოზიციამ.⁷ 22 თებერვალს სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციები პროცესს გამოეთიშნენ იმ მოტივით, რომ ცვლილებებთან დაკავშირებით გამოხატულ შემფოთებას სათანადო რეაგირება არ მოყვა.⁸ თავის დასკვნაში, ამ ცვლილებების პროექტის მომზადებასა და მიღების პროცესთან დაკავშირებით, ODIHR-მა განაცხადა, რომ ეს პროცესი „როგორც ჩანს, არ შეესატყვისება დემოკრატიული კანონშემოქმედების პრინციპებს“.⁹ ამ კანონშემოქმედებით პროცესთან და/ან მიღებულ ცვლილებებთან დაკავშირებით პარლამენტის რამდენიმე წევრმა პროტესტის ნიშნად დატოვა მმართველი პარტია.¹⁰

კომიტეტის თავმჯდომარე გადადგა პროტესტის ნიშნად, ხოლო პარლამენტის თავმჯდომარის მოადგილემ მოითხოვა კანდიდატთა სიის უკან გაწვევა. იხილეთ <<https://agenda.ge/en/news/2018/2771>> და <<https://1tv.ge/en/news/tamar-chugoshvili-high-council-of-justice-should-withdraw-the-list-of-judges/>>

⁷ სამუშაო ჯგუფის პირველ შეხვედრას, რომელიც 27 იანვარს გაიმართა, ბოიკოტი გამოუცხადა სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციებმა, ხოლო პოლიტიკურმა ოპოზიციამ შეხვედრა დატოვა. ამის შემდეგ ჯგუფის შემადგენლობაში ცვლილებები შევიდა. ოპოზიციური პოლიტიკური პარტიებისა და იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს არამოსამართლე წევრების მიერ შეხვედრის დატოვებასთან დაკავშირებით იხილეთ აგრეთვე <<https://civil.ge/archives/274880>> და <<https://agenda.ge/en/news/2019/259>>

⁸ იხილეთ „დამოუკიდებელი და გამჭვირვალე მართლმსაჯულებისთვის კოალიციის“ განცხადება <http://coalition.ge/index.php?article_id=201&clang=1>

⁹ ODIHR-ის დასკვნაში აღინიშნა, რომ ცვლილებები მიღებული იყო ნაჩქარევად, კანონშემოქმედების ყველა ეტაპზე დაინტერესებული მხარეების ჩართულობის გარეშე, შინაარსიანი და ეფექტური კონსულტაციების გარეშე და სრულყოფილი გავლენის შეფასების არარსებობის პირობებში, მათ შორის არ არსებობდა შეფასება საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობის თაობაზე. იხილეთ 2019 წლის ODIHR-ის დასკვნა, პარაგრაფები 91-98

¹⁰ იხილეთ <<http://parliament.ge/en/media/axali-ambebi/parlamentis-wevri-eka-beseli-am-parlamento-umravlesoba-datova.page>>; <<https://1tv.ge/en/news/gedevan-popkhadze-quits-the-ruling-georgian-dream-party>>; <<http://agenda.ge/en/news/2019/502>> და <<https://agenda.ge/en/news/2019/1156>>. მმართველი პარტიიდან გასულმა პარლამენტარებმა მოგვიანებით შექმნეს ახალი პარტია სახელწოდებით „სამართლიანობისთვის“. იხილეთ <<http://www.parliament.ge/en/parlamentarebi/news1/saqartvelos-parlamentis-wevri-eka-beselia-tanamoazreebtan-ertad-axal-partias-qmnis.page>>

კანონმდებლობა

2019 წლის 1 მაისს ცვლილებები შევიდა ორგანულ კანონში საერთო სასამართლოების შესახებ (შემდგომში „ორგანული კანონი“) და საქართველოს პარლამენტის რეგლამენტში, რის შედეგადაც დარეგულირდა უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეთა შერჩევისა და დანიშვნის ახლადშემოღებული კონსტიტუციური პროცესი. ცვლილებების მიღებამდე ცოტა ხნით ადრე ODIHR-მა გამოაქვეყნა თავისი დასკვნა, რომელშიც შეფასებული იყო შემოთავაზებული ცვლილებების შესაბამისობა ეუთოს ვალდებულებებთან და სტანდარტებთან, ასევე მოსამართლეთა დანიშვნის სფეროში საერთაშორისო რეკომენდაციებთან.¹¹ დასკვნაში ნათქვამი იყო, რომ შერჩევის პროცესის კრიტერიუმების, პირობების და პროცედურების განსაზღვრა მართალია დადებით გავითარებას წარმოადგენდა, შემოთავაზებული ცვლილებების პროექტი ვერ უზრუნველყოფდა საკმარისად ღია, გამჭვირვალე და დამსახურებებზე დაფუძნებულ შერჩევის სისტემას და არ იყო შესაბამისობაში საერთაშორისო სტანდარტებთან და რეკომენდაციებთან.

საბოლოოდ მიღებულ ცვლილებებში ODIHR-ის რამდენიმე რეკომენდაცია გათვალისწინებული იქნა, მათ შორის ნორმების შემოღება, რომლებიც უზრუნველყოფდა იუსტიციის უმაღლეს საბჭოში ინტერესთა კონფლიქტის თავიდან აცილებას იმ შემთხვევაში, როდესაც საბჭოს წევრი იმავდროულად არის კანდიდატი და არასამოსამართლე კანდიდატების გათავისუფლება მოსამართლეთა საკვალიფიკაციო გამოცდის ჩაბარებისგან. მაგრამ ძირითადი ხარვეზები მაინც უცვლელი რჩება. მათ შორის, შეფასებისთვის აუცილებელი არასაკმარისი კრიტერიუმები და ფარული კენჭისყრის საფუძველზე განხორციელებული შერჩევის პროცესი, რაც დაჩქარებულ ვადებში განხილვასთან კომბინაციაში ართულებს დამსახურებებზე დაფუძნებულ შერჩევას; არ არის მოთხოვნილი კანდიდატების რანგირებისა და წარდგენის შესახებ მიღებული გადაწყვეტილების დასაბუთება შეფასების დადგენილი კრიტერიუმების მიხედვით; დისკრიმინაციის თავიდან აცილების არასაკმარისი გარანტიები და გენდერული ბალანსისა და მრავალფეროვნების უზრუნველყოფის მექანიზმის არარსებობა; აგრეთვე ის გარემოება, რომ კანდიდატებს არ აქვთ მკაფიოდ ჩამოყალიბებული უფლება, იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს გადაწყვეტილებები გასაჩივრონ სასამართლო ორგანოში. ამასთანავე, მიღებული ცვლილებები არ ითვალისწინებს გარანტიებს პარლამენტში დანიშვნის პროცესის პოლიტიზების თავიდან აცილებისთვის, რაც შეიძლება მიღწეულ იქნას, მაგალითად, პარლამენტის როლის მკაცრი განსაზღვრით, რომ მან ზედამხედველობა გაუწიოს შესაბამისი პროცედურების დაცვას, ისეთი ღონისძიებების ნაცვლად, რომლებიც რეალურად უთანაბრდება ყველა კანდიდატის ხელახლა შეფასებას კომპეტენტურობის და კეთილსინდისიერების კრიტერიუმებით.¹²

¹¹ ევროპის საბჭოს „ევროპულმა კომისიამ დემოკრატიისთვის სამართლის მეშვეობით“ (ვენეციის კომისიამ) ასევე გამოსცა თავისი დასკვნა კანონპროექტთან დაკავშირებით, მაშინდელი პარლამენტის თავმჯდომარის თხოვნით, სახელწოდებით [გადაუდებელი დასკვნა საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეების შერჩევასა და დანიშვნასთან დაკავშირებით](#), რომელიც 16 აპრილს გამოქვეყნდა და 2019 წლის 21-22 ივნისს დამტკიცდა ვენეციის კომისიის მიერ (2019 წლის ვენეციის კომისიის გადაუდებელი დასკვნა).

¹² 2019 წლის ODIHR-ის დასკვნა, პარაგრაფები 13 და 82-84; იხილეთ აგრეთვე ვენეციის კომისია, [დასკვნა მოსამართლეთა დანიშვნასთან დაკავშირებით](#) (2007წ.), CDL-AD(2007)028-e, პარაგრაფები 10-11; ევროპის საბჭო, [მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია CM/Rec\(2010\)12 წევრ სახელმწიფოებს მოსამართლეების](#)

კანონმდებლობა უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეების წარდგენისა და დანიშვნის ახალ მრავალეტაპიან პროცესს აწესებს.¹³ განაცხადების შეტანის ვადის ამოწურვის შემდეგ იუსტიციის საბჭო ადგენს იმ კანდიდატებს, რომლებიც აკმაყოფილებენ მინიმალურ კრიტერიუმებს.¹⁴ იმ კანდიდატებიდან, რომლებიც აკმაყოფილებენ მინიმალურ მოთხოვნებს, საბჭო ფარული კენჭისყრით ადგენს კანდიდატთა შემოკლებულ სიას, რომელთა რაოდენობა 2,5-ჯერ უნდა აღემატებოდეს ვაკანსიების რაოდენობას. ამ დროს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს ყოველი წევრი კენჭს უყრის იმდენ კანდიდატს, რამდენი ვაკანსიაც არის. ის კანდიდატები, რომლებიც ყველაზე მეტ ხმებს დააგროვებენ, ექვემდებარებიან მონაცემთა გადამოწმების პროცედურას და მათთან ტარდება საჯარო გასაუბრება. გასაუბრების შემდეგ კანდიდატებს აფასებს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს თითოეული წევრი, რის შედეგადაც დგინდება ჯამური ქულა. შემდეგ, ფარული კენჭისყრით, შემოკლებული სია მცირდება კანდიდატთა იმ რაოდენობამდე, რამდენი ვაკანსიაც არის. საბჭოს თითოეულ წევრს უფლება აქვს კენჭი უყაროს სიაში შემავალ კანდიდატებს, მათ სასარგებლოდ ან საწინააღმდეგოდ. კანდიდატები, რომლებიც დააგროვებენ საბჭოს წევრების ხმათა არანაკლებ ორ მესამედს, წარედგინებიან პარლამენტს დასანიშნად. ღია კონკურენტუნარიანი პროცესის წარდგენა, რაც საზოგადოების ყურადღებით დაკვირვების საშუალებას იძლევა წარმოადგენს საქებ ნაბიჯს საქართველოში გამჭვირვალობისა და ანგარიშვალდებულების გასაძლიერებლად და სასამართლო ორგანოს მიმართ სამოქალაქო ნდობის ჩამოყალიბებაში.

ეუთოს მონაწილე სახელმწიფოებს ვალდებულება აქვთ აღებული, უზრუნველყონ სასამართლო ხელისუფლების დამოუკიდებლობა. ამასთანავე, საერთაშორისოდ აღიარებული სტანდარტები და კარგი პრაქტიკა ითვალისწინებს მოსამართლეთა შერჩევის პროცესში ობიექტური კრიტერიუმების გამოყენებას. რაშიც იგულისხმება, კანდიდატთა კვალიფიკაცია, შესაძლებლობები და ეფექტურობა.¹⁵

შესახებ: დამოუკიდებლობა, ეფექტურობა და პასუხისმგებლობები, 17 ნოემბერი 2010წ., პარაგრაფი 46; *OSCE/ODIHR-ის კვივის რეკომენდაციები აღმოსავლეთ ევროპაში, სამხრეთ კავკასიაში და ცენტრალურ აზიაში მოსამართლეთა დამოუკიდებლობის შესახებ* (2010წ.), პარაგრაფი 8; *1998 წლის ევროპული ქარტია მოსამართლეთა სტატუსის შესახებ*, პარაგრაფი 1.3; ევროპის მოსამართლეთა საკონსულტაციო საბჭო, *დასკვნა № 10 (2007) სამოსართლო საბჭოს საზოგადოების სამსახურში ყოფნის შესახებ*, პარაგრაფი 48 და რეკომენდაცია D(b); *დასკვნა № 18 (2015) თანამედროვე დემოკრატიაში სასამართლო ხელისუფლების ადგილის და მისი ურთიერთობის შესახებ სახელმწიფო ხელისუფლების სხვა ორგანოებთან თანამედროვე დემოკრატიაში*, პარაგრაფი 15

- ¹³ წინამდებარე ანგარიშის მიზნებისთვის „წარდგენის პროცესში“ იგულისხმება იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მიერ განაცხადების მიღება, კანდიდატების შერჩევა და კანდიდატების წარდგენის თაობაზე კენჭისყრა. ბოლოდროინდელი ცვლილებების წარდგენამდე, პრეზიდენტს გააჩნდა უფლებამოსილება პარლამენტისთვის განსახილველად წარედგინა კანდიდატები და საკანონმდებლო ჩარჩო არ ითვალისწინებდა ღია შერჩევის პროცედურას.
- ¹⁴ მინიმალური მოთხოვნებია: საქართველოს მოქალაქეობა, სახელმწიფო ენის ცოდნა, მაგისტრის ან ეკვივალენტური ხარისხი, არანაკლებ 30 წლის ასაკი და მოსამართლედ მუშაობის 5 წლის გამოცდილება ან სამართლის დარგში აღიარება, როგორც სპეციალისტისა
- ¹⁵ იხილეთ მაგალითად ევროსაბჭოს რეკომენდაცია CM/Rec(2010)12, პარაგრაფი 44; CCJE, *დასკვნა № 1 (2001) სასამართლო ხელისუფლების სტანდარტებისა და მოსამართლეთა გათავისუფლების აკრძალვის შესახებ*, პარაგრაფები 25 და 73(2); *გაეროს ძირითადი პრინციპები სასამართლო ხელისუფლების დამოუკიდებლობის შესახებ*, დამტკიცებული გაეროს გენერალური ასამბლეის 1985 წლის 40/32 რეზოლუციით და 1985 წლის 13 დეკემბრის 40/146 რეზოლუციით, პრინციპი 10

საქართველოს კანონმდებლობა ითვალისწინებს კანდიდატების შერჩევას მათი დამსახურების მიხედვით. კერძოდ, ის ადგენს, რომ იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს წევრების გადაწყვეტილებები შერჩევის პროცესის განმავლობაში უნდა ეფუძნებოდეს ორ მთავარ კრიტერიუმს - კომპეტენტურობას და კეთილსინდისიერებას. ეს ორი კრიტერიუმი შემდგომ უფრო დეტალურადაა ჩაშლილი ქვეკრიტერიუმებად. თუმცა დამსახურების მიხედვით კანდიდატთა შერჩევისას ძალზედ უარყოფით გავლენას ახდენს ფარული კენჭისყრის წესი, და აგრეთვე რანგირებისა და წარდგენის პროცესის განმავლობაში მიღებული გადაწყვეტილებების დაუსაბუთებლობა. იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მიერ გადაწყვეტილების მიღების პროცედურების გაუმჭვირვალობამ შეიძლება შედეგად მოიტანოს მოსამართლის თანამდებობაზე კანდიდატების თვითნებურად დანიშვნა, რაც თავის მხრივ ჩრდილს მიაყენებს დანიშვნის პროცესის კეთილსინდისიერებას და შეიძლება გამოიწვიოს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის დარღვევაც, რომელიც აწესებს დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი სასამართლოს მინიმალურ გარანტიებს.¹⁶ გარდა ამისა, საბჭოს არ მიუღია დამატებითი რეგულაციები, რომლებიც შეავსებდა მოქმედ კანონმდებლობას და უფრო დეტალურად დაარეგულირებდა წარდგენის პროცესის სხვადასხვა ეტაპებს მეტი გამჭვირვალობის და ანგარიშვალდებულების სასარგებლოდ და უზრუნველყოფდა ობიექტურ, დამსახურებებზე დაფუძნებულ შერჩევის პროცესს, აგრეთვე გედნერულ ბალანსს და მრავალფეროვნებას უზენაესი სასამართლოს შემადგენლობაში.

კანონმდებლობა მკაფიოდ არ განსაზღვრავს, პარლამენტის როლის კრიტერიუმს დანიშვნის პროცესში. სავარაუდოდ ეს როლი მდგომარეობს დასახელებული კანდიდატების ხელახალ შეფასებაში. მას შემდეგ, რაც იუსტიციის უმაღლესი საბჭო პარლამენტს წარუდგენს შერჩეული კანდიდატების სიას შესაბამის მასალებთან და განსხვავებულ მოსაზრებებთან ერთად, პარლამენტის იურიდიული კომიტეტი „ადგენს კანდიდატის შესაბამისობას კონსტიტუციის და/ან სხვა კანონის მოთხოვნებთან“, რის შემდეგაც ტარდება ინდივიდუალური საჯარო გასაუბრებები კანდიდატებთან. კომიტეტის მიერ თავისი დასკვნის წარდგენის შემდეგ პარლამენტი განიხილავს და კენჭს უყრის თითოეულ კანდიდატს. უზენაეს სასამართლოში ინიშნებიან ის კანდიდატები, რომლებიც მოაგროვებენ ხმათა უმრავლესობას. კანონის თანახმად, თუ რომელიმე ვაკანსია დარჩება შეუვსებელი, იუსტიციის უმაღლესი საბჭო თავდაპირველი მოკლე სიიდან ახდენს დამატებითი კანდიდატების წარდგენას.¹⁷

¹⁶ იხ. მაგალითად ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, [გუდმუნდურ ანდრი ასტრადსონი ისლანდიის წინააღმდეგ](#) (განაცხადი № 26374/18, 2019 წლის 12 მარტის გადაწყვეტილება), პარაგრაფები 97-103 და 112-113

¹⁷ პარლამენტის ძირითადმა საკონტაქტო პირებმა ODIHR-ს განუცხადეს, რომ ამ ეტაპზე არ არის გამორიცხული, რომ პარლამენტმა ოცივე ვაკანტურ ადგილზე დანიშვნები არ განახორციელოს. ასეთი ეტაპების დანერგვა რეკომენდებული იყო ვენეციის კომისიის მიერ თავის 2019 წლის გადაუდებელ დასკვნაში, პარაგრაფი 64.

სასამართლო ხელისუფლების საზედამხებდველო ორგანო

იუსტიციის უმაღლესი საბჭო კონსტიტუციური ორგანოა, რომელიც სასამართლო ხელისუფლებას ზედამხებდველობს. ის 15 წევრისგან შედგება, რომელთა უფლებამოსილების ვადა 4 წელია. ამ 15 წევრიდან რვა წევრი ირჩევა საერთო სასამართლოების მოსამართლეებიდან და თვითონ ამ მოსამართლეების მიერ, ერთი წევრი - უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარე - თანამდებობრივად შედის საბჭოს შემადგენლობაში, ხოლო ექვსი წევრი არის არამოსამართლე წევრი. არამოსამართლე წევრებიდან ხუთს ირჩევს პარლამენტი, ხოლო ერთს ნიშნავს პრეზიდენტი. ამჟამინდელი რვა მოსამართლე წევრიდან ერთი წევრი (12%) და ექვსი არამოსამართლე წევრიდან სამი (50%) არის ქალი.¹⁸ იუსტიციის უმაღლეს საბჭოს ამჟამად თავმჯდომარე არ ჰყავს. ბოლოდროინდელი საკონსტიტუციო ცვლილებების თანახმად, თავმჯდომარე ირჩევა საბჭოს მოსამართლე წევრებიდან (მანამდე უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარე თანამდებობრივად ითვლებოდა საბჭოს თავმჯდომარედ), მაგრამ საბჭოს თავისი ახალი უფლებამოსილება - საკუთარი თავმჯდომარის არჩევა - ჯერ არ განუხორციელებია.¹⁹ იმ გარემოებებმა, რომ საბჭოს არ ჰყავდა თავმჯდომარე და საბჭოს მდივანს უნდა მოეხდინა თვითაცილება ვინაიდან თვითონ იყო მოსამართლეობის კანდიდატი, წარმოშვა შემოთება პროცესის ლეგიტიმურობასთან დაკავშირებით.²⁰

ODIHR-ის დაკვირვებამ აჩვენა, რომ იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მუშაობა ხასიათდებოდა მძლავრი შიდა განხეთქილებით და დაპირისპირებით ორ ბანაკს შორის - ერთი მხრივ ყველა მოსამართლე წევრს (რომლებსაც მხარს უჭერდა რამდენიმე არამოსამართლე წევრი, რომელთაგან ზოგიერთი ყოფილი მოსამართლეა) და ორ არამოსამართლე წევრს შორის. ეს უთანხმოება გამომდინარეობს იმ გარემოებიდან, რომ უკვე დიდი ხანია, ეს ორი არამოსამართლე წევრი აკრიტიკებს სხვა წევრებს და მიიჩნევენ მათ სასამართლო ხელისუფლების მაკონტროლებელი გავლენიანი მოსამართლეების ჯგუფად.²¹ ეს ორი მხარე

¹⁸ იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს შემადგენლობაში არსებული აშკარა გენდერული დისბალანსი არ შეესაბამება მთლიანად საქართველოს სასამართლო ხელისუფლების გენდერულად დაბალანსებულ მონაცემებს (2018 წლის ოქტომბრისთვის 306 მოსამართლიდან 53% იყო ქალი), მაგრამ ჰგავს ქალების და კაცების გენდერულად დაუბალანსებელ განაწილებას სასამართლო ხელისუფლების ხელმძღვანელ თანამდებობებზე (სასამართლოს თავმჯდომარეების 15% და კოლეგიების თავმჯდომარეების 22% არის ქალი).

¹⁹ საბჭოს ამჟამად თავმჯდომარე არ ჰყავს, რადგან წინა თავმჯდომარე - იგივე უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარე - ახლით არ შეცვლილა, ხოლო უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარის მოვალეობის შემსრულებელი ადარ ასრულებს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს თავმჯდომარის ფუნქციას. იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მდივნის თანახმად, საბჭომ გადადო კენჭისყრა ახალი თავმჯდომარის ასარჩევად, სანამ არ დაინიშნება უზენაესი სასამართლოს ახალი თავმჯდომარე, რომელიც თანამდებობრივად იქნება საბჭოს წევრი.

²⁰ ორმა არამოსამართლე წევრმა უარყოფითი დამოკიდებულება გამოხატა იმასთან დაკავშირებით, რომ კანონმდებლობა პირდაპირ არ ითვალისწინებს რიგითი წევრების მიერ სხდომების თავმჯდომარეობას და საბჭოს გადაწყვეტილებების და ოქმების ხელის მოწერას. ისინი ამტკიცებენ, რომ ამიტომ საბჭოს მდივანს არ ჰქონდა უფლება, დარჩენილიყო თავის თანამდებობაზე და იმავდროულად ყოფილიყო უზენაესის სასამართლოს მოსამართლეობის კანდიდატი.

²¹ 2019 წლის 4 ივნისს დამოუკიდებელი იურისტების და სამართალმცოდნეების ჯგუფმა, რომელსაც მხარს უჭერდა რიგი სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციები და ოპოზიციური პოლიტიკური პარტიები, პარლამენტში შეიტანა დადგენილების პროექტი, რომლითაც ისინი ითხოვდნენ ქვეყნის სასამართლო

ერთმანეთს მწვავედ აკრიტიკებდა როგორც ტრადიციულ მედიაში, ისე სოციალურ ქსელებში, საჯარო განცხადებებში და საჯარო სხდომებზე. კანდიდატების წარდგენის პროცესში ეს შიდა დაძაბულობა კიდევ უფრო გამწვავდა. ორმა არამოსამართლე წევრმა საჯაროდ გააკრიტიკა უმრავლესობის წევრების მიერ პროცესის ჩატარების მანერა, ეჭვქვეშ დააყენა მათი მიუკერძოებლობა და მოითხოვა პროცესის შეჩერება.²²

იუსტიციის უმაღლესმა საბჭომ კანდიდატთა წარდგენის პროცესში ყველა დადგენილი ვადის დაცვა შეძლო. მაგრამ ის მუდმივად არღვევდა საჯარო სხდომის შესახებ წინასწარ შვიდი დღით ადრე შეტყობინების მოთხოვნას. ხშირად ეს შეტყობინებები კეთდებოდა მხოლოდ ორი დღით ადრე ჩანიშნულ სხდომამდე, ასევე, ბოლო წუთს იცვლებოდა ხოლმე თარიღი, დრო და დღის წესრიგი. საბჭო თავის გადაწყვეტილებებს აქვეყნებდა ვებგვერდზე, კანონის მოთხოვნის თანახმად და უზრუნველყოფდა თითოეული სესიის აუდიო ოქმების გამოქვეყნებას.²³

გამჭვირვალობა და მონიტორინგი

გარკვეულწილად შეზღუდული იყო საბჭოს იმ სხდომების გამჭვირვალობა, რომლებიც დაკავშირებული იყო კანდიდატების წარდგენის პროცესთან. კანონი მოითხოვს სხდომების საჯაროდ ჩატარებას, მაგრამ სხდომების ჩატარების ადგილის ტევადობა არ შეესატყვისებოდა პროცესისადმი საზოგადოების მაღალ ინტერესს, აგრეთვე არ იყო ხელმისაწვდომი შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებისთვის.

ზოგადად მედიის წარმომადგენლებს სხდომებზე არ ასწრებდნენ, ხოლო კამერები დაიშვებოდა მხოლოდ შესასვლელში, საიდანაც ხდებოდა სხდომების პირდაპირი ტრანსლაცია, თუმცა ხმოვანი დაბრკოლებების ფონზე.²⁴ საზოგადოებრივი მაუწყებელი პირდაპირ ტრანსლაციას ახდენდა სოციალური მედიის მეშვეობით, რაც მნიშვნელოვნად ზრდიდა გამჭვირვალობას და საზოგადოებას აძლევდა კანდიდატების ზოგადად შეფასების საშუალებას. იუსტიციის უმაღლესი საბჭო ვებგვერდზე ათავსებდა სხდომების აუდიოჩანაწერებს, მაგრამ ეს ხდებოდა მნიშვნელოვანი დაგვიანებით. ვიდეოჩანაწერების

ხელისუფლებაში, როგორც თვითონ უწოდებდნენ, „კლანური“ მმართველობის დაგმობას და მრავალმხრივი კომისიის შექმნას, რომელიც შეისწავლიდა სასამართლო ხელისუფლებაში არსებულ მდგომარეობას. 2019 წლის 16 ივლისს პარლამენტმა უმასპინძლა საინიციატივო ჯგუფთან შეხვედრას, რომელზეც განხილული იყო დადგენილების პროექტი.

²² 11 ივლისს აღნიშნულმა ორმა არამოსამართლე წევრმა მოითხოვა შერჩევის მიმდინარე პროცესის შეჩერება და ახალი შერჩევის პროცესის ლეგიტიმურად ჩატარება იმ საფუძველით, რომ კანდიდატთა წარდგენის პროცესი ჩატარდა დარღვევებით, მაგრამ მათი მოთხოვნა არ დაკმაყოფილდა.

²³ იუსტიციის უმაღლესმა საბჭომ ODIHR-ის დამკვირვებლებს აცნობა, რომ სხდომათა აუდიო ჩანაწერები აკმაყოფილებს ოქმთა სამართლებრივ მოთხოვნილებებს. თუმცა როგორც უკვე ODIHR-ის მონიტორიტებმა რეპორტში აღნიშნეს, აუდიო ჩანაწერები არ შეიცავენ გასაუბრების პროცესის ყველა დიალოგს.

²⁴ ხმა არ ისმოდა ან ხმის ჩაწერა არ ხდებოდა, როცა მოსაუბრეები არ იყენებდნენ მიკროფონს ან როცა რამდენიმე ადამიანი ერთდროულად ლაპარაკობდა (ერთდროულად მხოლოდ სამი მიკროფონი შეიძლება იყოს ჩართული). ეს კი ჩვეულებრივი მოვლენა იყო მაშინ, როდესაც საბჭოს წევრები ერთმანეთს შეურაცხყოფას აყენებდნენ ან როდესაც დარბაზში იყო მწვავე კამათი, რაც ზოგჯერ ხანგრძლივად გრძელდებოდა.

მიღება შესაძლებელი იყო მოთხოვნის საფუძველზე (არც აუდიო და არც ვიდეო ჩანაწერები სრულად არ შეიცავდა ხმოვან შიგთავსს).²⁵

პროცესს აკვირდებოდნენ სამოქალაქო საზოგადოების და სახალხო დამცველის დამკვირვებლები, აგრეთვე საერთაშორისო დონორების წარმომადგენლები, რომლებიც სასამართლო ხელისუფლებასთან დაკავშირებულ პროექტებზე მუშაობენ და დიპლომატიური კორპუსი. პროცესს აშუქებდა ტელევიზიის, რადიოს და გაზეთის ათამდე ჟურნალისტი. ODIHR-ის დამკვირვებლების ცნობით, კანდიდატთა წარდგენის პროცესში სამოქალაქო საზოგადოების ჯგუფები და იუსტიციის უმაღლესი საბჭო ერთმანეთთან არ თანამშრომლობდნენ, რაც ჩვენმა საკონტაქტო პირებმა იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს საქმიანობის შესახებ მანამდე გაკეთებულ კრიტიკულ განცხადებებს დაუკავშირეს.²⁶ ამასთანავე აღინიშნებოდა დამაბულობა მიმართული სახალხო დამცველისადმი, რომელმაც კრიტიკული განცხადებები გააკეთა წარდგენის მიმდინარე პროცესთან დაკავშირებით.²⁷ იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს ზოგიერთმა წევრმა სამოქალაქო საზოგადოების ჯგუფები და სახალხო დამცველი დაადანაშაულა მიკერძოებულ მიზნებში და საჯაროდ გააკრიტიკა მათ მიერ იუსტიციის საბჭოსთან და ამ პროცესთან დაკავშირებით გაკეთებული შეფასებები.

განაცხადების მიღება

პირველადი შერჩევის პერიოდი მხოლოდ სამი კვირა გაგრძელდა (11-31 მაისი).²⁸ იუსტიციის უმაღლესმა საბჭომ ვაკანსიის შეტყობინება კანონთან შესაბამისობაში გამოაქვეყნა,²⁹ მაგრამ ვაკანსიის შესახებ გამოქვეყნებულ განცხადებაში არ იყო მითითებული მინიმალური ზოგადი და აგრეთვე შეფასების კრიტერიუმები, და კანდიდატების წარდგენის პროცედურები.³⁰ ასევე

²⁵ მაგალითად კანდიდატებთან გასაუბრების პირველი ორი კვირის ხმოვანი ჩანაწერები ყველა ერთ დღეს ატვირთეს.

²⁶ „კოალიცია დამოუკიდებელი და გამჭვირვალე მართლმსაჯულებისთვის“, რომელიც 2011 წელს შეიქმნა, აერთიანებს 40 წევრ არასამთავრობო ორგანიზაციას, რომელთა მიზანია ძალისხმევების გაერთიანება დამოუკიდებელი, გამჭვირვალე და ანგარიშვალდებული მართლმსაჯულების სისტემის ადვოკატებისთვის. კოალიციის საჯარო განცხადებები იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს შესახებ და მიმდინარე წარდგენის პროცესის შესახებ შეგიძლიათ იხილოთ მისამართზე <www.coalition.ge>. „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველო“ და საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, რომელთაგან ორივე კოალიციის წევრი ორგანიზაციაა, ახორციელებენ იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს გრძელვადიან მონიტორინგს. იუსტიციის საბჭოს 2017 წლის საქმიანობის შესახებ მათი მონიტორინგის ანგარიშები შეგიძლიათ იხილოთ მისამართზე <www.gyla.ge>

²⁷ იხ. <www.ombudsman.ge>, სადაც განთავსებულია სახალხო დამცველის ყველა განცხადება კანდიდატების წარდგენის მიმდინარე პროცესთან დაკავშირებით.

²⁸ კანონპროექტი ითვალისწინებდა ოთხკვირიან ვადას, მაგრამ საბოლოო ვერსიაში ეს ვადა სამ კვირამდე შემცირდა. წინადადება იმის თაობაზე, რომ ვადის გაგრძელება შესაძლებელი ყოფილიყო ჯანმრთელობის საფუძველით, არ იქნა გაზიარებული.

²⁹ ვაკანსია გამოქვეყნდა იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს და საკანონმდებლო მაცნეს ვებგვერდებზე, აგრეთვე საზოგადოებრივი მაუწყებლის და ყველა სხვა საერთო-სახელმწიფოებრივი მაუწყებლის ეთერში (კანონით სავალდებულოა სულ ცოტა ორ ასეთ საშუალებაში გამოქვეყნება).

³⁰ იხ. [ლენისძეებში სამოსამართლო ქვეყის შესახებ ბანგალორის პრინციპების ეფექტური აღსრულებისთვის](#) (2010წ.), პარაგრაფი 12.3 და [კვიპტაუნის პრინციპები მოსამართლეთა შერჩევასა და დანიშნაში დამოუკიდებელი კომისიების როლის შესახებ](#) (2016 წლის თებერვალი), პრინციპი 9, რომლის თანახმად, პროცესის გამჭვირვალობის მიზნებისთვის, გამოქვეყნებულ ვაკანსიაში

განცხადება არ შეიცავდა მოწოდებას ქალების, უმცირესობების და შშმ პირების მიმართ ვაკანსიაზე განცხადების შემოტანისკენ.³¹

ვაკანსიაზე განაცხადის შემოტანის სტანდარტული ფორმა და საჭირო დოკუმენტების ჩამონათვალი გამოქვეყნდა 6 მაისს.³² განაცხადის ფორმა შეიცავდა კითხვებს, სხვა კითხვებთან ერთად, ოჯახური მდგომარეობის, ფინანსური მდგომარეობის, ოჯახის წევრების (მშობლების, მეუღლის, დედამამიშვილების, მოყვრების) პირადი მონაცემების და მათი ნასამართლობის შესახებ, რაც სცდება კანდიდატის შეფასებისთვის საჭირო ინფორმაციას და შეიძლება წარმოადგენდეს დისკრიმინაციის საფუძველს.³³ გარდა ამისა, ამ კითხვებმა, რომლებსაც კანონი პირდაპირ არ ითვალისწინებს, შეიძლება არასათანადო გავლენა იქონიოს კანდიდატის და მისი ოჯახის წევრების პირადი ცხოვრების და ოჯახური ცხოვრების უფლებაზე.³⁴ დადებით კონტექსტში უნდა აღინიშნოს, რომ იუსტიციის უმაღლესმა საბჭომ საკუთარი ინიციატივით მისცა კანდიდატებს შესაძლებლობა, წარმოედგინათ ნაკლები დოკუმენტები და აცნობა მათ, რომელი დოკუმენტები იყო ნაკლები, მაგალითად ინფორმაცია შრომითი საქმიანობის შესახებ და განათლების დამადასტურებელი დოკუმენტები.

იუსტიციის საბჭოში 144 განაცხადი შევიდა. საბჭომ განმცხდებლების სია გამოქვეყნა მხოლოდ განმცხადებლების სახელების მითითებით. გამოქვეყნებული სახელების შესწავლით დადგინდა, რომ განმცხადებლების 38% იყო ქალი (144 განმცხადებლიდან 54). ეს იგივე პროცენტული თანაფარდობაა, რაც ქალების ამჟამინდელი რაოდენობა უზენაესი სასამართლოს შემადგენლობაში (მოქმედი 8 მოსამართლიდან ქალი არის 3), მაგრამ მნიშვნელოვნად ნაკლებია ქვეყანაში ქალი მოსამართლეების საერთო პროცენტულ თანაფარდობაზე (მათი საერთო პროცენტული რაოდენობაა 53%). მიუხედავად ქვეყნის

განმეორებით უნდა იყოს მითითებული შერჩევის კრიტერიუმები და დაკონკრეტებული უნდა იყოს შერჩევის პროცესი.

³¹ იხ. 2019 წლის ODIHR-ის დასკვნა, პარაგრაფები 46-49 და იქ მითითებული ყველა წყარო.

³² განმცხადებლებს თან უნდა დაერთოთ რეზიუმე/ბიოგრაფია, დიპლომი და ნიშნების ფურცელი, შრომითი საქმიანობის შესახებ ინფორმაცია, სამართლებრივი წერის ნიმუშები, ჯანმრთელობის ცნობა და თანხმობა მასზე, რომ მათ მიმართ ჩატარდებოდა ინფორმაციის მოძიება [წარსულის შემოწმება] და შეკრებილი ინფორმაცია გადაეცემოდა პარლამენტს და საზოგადოებას.

³³ საქართველოში მოსამართლეობის კანდიდატების შესახებ ინფორმაციის მოძიებასა და შეკრებასთან დაკავშირებით იხილეთ: ვენეციის კომისია, [ვენეციის კომისიის და ევროსაბჭოს ადამიანის უფლებათა და სამართლის უზენაესობის დირექტორატის \(DGI\) ადამიანის უფლებათა დირექტორატის ერთობლივი დასკვნა საქართველოს საერთო სასამართლოების შესახებ ორგანულ კანონში ცვლილებების პროექტზე](#), CDL-AD(2014)031, 14 ოქტომბერი 2014წ. (შემდგომში 2014 წლის VC-DHR-DGI-ის ერთობლივი დასკვნა საქართველოს საერთო სასამართლოების შესახებ ორგანულ კანონში ცვლილებების პროექტზე), 51-54. ოჯახური მდგომარეობის საფუძველით დისკრიმინაცია პირდაპირ აღიარა ევროპის სასამართლომ საქმეში [პეტროვი ბულგარეთის წინააღმდეგ](#) (განაცხადი № 15197/02, 2008 წლის 22 მაისის გადაწყვეტილება). იხილეთ აგრეთვე CCJE, [დასკვნა # 21 \(2018\) მოსამართლეებში კორუფციის თავიდან აცილების შესახებ](#), პარაგრაფი 26

³⁴ მაგრამ 35¹(5) მუხლი ადგენს, რომ კანდიდატის პიროვნული კეთილსინდისიერების შეფასებისას „გაითვალისწინება მისი კეთილსინდისიერება ... ფინანსური ან სხვა ვალდებულებების შესრულებისას (მაგალითად, ქონებრივი მდგომარეობის დეკლარაციის შევსებისას, ბანკის ან სხვა ვალის გადახდისას, კომუნალური ან სხვა გადასახადის გადახდისას, საგზაო მოძრაობის წესების დარღვევისთვის ჯარიმის გადახდისას)“.

მოსახლეობის მრავალფეროვანი შემადგენლობისა,³⁵ განმცხადებლების სიაში არ აღმოჩნდნენ ისეთი განმცხადებლები, რომლებიც ცალსახად უმცირესობის წარმომადგენლებად შეიძლება მიჩნეულიყვნენ. იუსტიციის უმაღლესმა საბჭომაც და სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციებმაც ODIHR-ის დამკვირვებლებს განუცხადეს, რომ ბევრმა მაღალკვალიფიციურმა და დადებითი რეპუტაციის მქონე კანდიდატმა - როგორც მოსამართლეებმა, ისე არამოსამართლეებმა - არ შემოიტანეს განცხადება ვაკანტური თანამდებობების დასაკავებლად, რადგან არ სჯერათ, რომ იუსტიციის საბჭო და/ან პარლამენტი კანდიდატებს ობიექტურად შეაფასებს.

ინტერესთა კონფლიქტი

კანონის თანახმად, იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს წევრმა, რომელსაც შეაქვს განცხადება უზენაესი სასამართლოს მოსამართლის თანამდებობის დაკავებაზე, უნდა მოახდინოს თვითაცილება, თუმცა ინტერესთა კონფლიქტის სხვა დამატებით რეგულაციას კანონში ვერ ვხვდებით. ODIHR-მა და ვენეციის კომისიამ უკვე გამოსცა რეკომენდაცია, რომ სასამართლო საბჭომ უნდა უზრუნველყოს, საბჭოს შიგნით არსებული ინტერესთა კონფლიქტის თავიდან აცილება, რაც დაკავშირებულია ორგანოს სხვადასხვა ფუნქციის განხორციელებასთან.³⁶ ამასთანავე, საერთაშორისო სტანდარტების თანახმად, სამოსამართლო საბჭო უნდა იყოს დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი, უნდა უზრუნველყოს მიუკერძოებლობის შთაბეჭდილება და თავიდან აიცილოს ინტერესთა კონფლიქტი და სხვა სიტუაცია, რომელმაც შეიძლება დატოვოს ინტერესთა კონფლიქტის არსებობის შთაბეჭდილება.³⁷

იუსტიციის საბჭოს მდივანმა, რომელიც იმავდროულად იყო განმცხადებელი უზენაესი სასამართლოს მოსამართლის თანამდებობაზე, მოახდინა თვითაცილება კანდიდატთა წარდგენის პროცესის ეტაპიდან. მაგრამ ვინაიდან ის ინარჩუნებდა საბჭოს მდივნის და საბჭოს ადმინისტრაციული ხელმძღვანელის თანამდებობებს, კითხვები ინტერესთა კონფლიქტის თაობაზე მაინც ძალაში დარჩა და ადგილი ჰქონდა მოწოდებებს, რომ ის გადამდგარიყო ან დროებით არ განეხორციელებინა უფლებამოსილება.³⁸ ასევე სამოქალაქო

³⁵ [ეროვნული ინტეგრაციის და შემწყნარებლობის შეფასება საქართველოში“ ანგარიშის](#) (2007-2008წწ.) თანახმად, რომელიც საქართველოს გაეროს ასოციაციამ მოამზადა, მოსახლეობის 16% ათიდან ერთ-ერთ უმცირესობას მიეკუთვნება, რომელთაგან ყველაზე მრავალმოსახლიანი უმცირესობებია აზერბაიჯანელები და სომხები.

³⁶ 2019 წლის ODIHR-ის დასკვნა, პარაგრაფები 60-64. 2019 წლის ვენეციის კომისიის გადაუდებელი დასკვნა, პარაგრაფი 51

³⁷ აქ ფუძემდებლური პრინციპი იმაში მდგომარეობს, რომ სამოსამართლო საბჭოს და/ან სხვა მსგავსი ორგანოს, როგორც მოსამართლეთა დამოუკიდებლობის გარანტორის და სასამართლო ხელისუფლების მართვის ორგანოს ფუნქციების გათვალისწინებით, ის თვითონ უნდა იყოს დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი; იხილეთ CCJE-ის დასკვნა # 10, რეკომენდაცია D(a); [მოსამართლეთა ქვეყნის ბანგალორის პრინციპები](#) (2002წ.), დამტკიცებული გაეროს ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს მიერ 2006 წლის 27 ივლისის 2006/23 რეზოლუციით, რომელშიც ნათქვამია: „ორგანოები, რომლებიც შექმნილია სამოსამართლო სტანდარტების უზრუნველყოფისთვის, თვითონ უნდა იყონ დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი“; 2016 წლის კეიპტაუნის პრინციპების პრინციპი 7

³⁸ სამოქალაქო საზოგადოების ჯგუფები და ორი არამოსამართლე წევრი აცხადებდა, რომ იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მდივანს, როგორც ადმინისტრაციის უფროსს (რომელსაც ჰქონდა თანამშრომლების გათავისუფლების უფლება) შეეძლო არასათანადო ზეგავლენის მოხდენა თანამშრომლებზე, რომლებიც

საზოგადოების ჯგუფები ამტკიცებდნენ, რომ არსებობდა ინტერესთა კონფლიქტი იუსტიციის უმაღლეს საბჭოსა და გენერალურ პროკურორს შორის, რომელიც განცხადებლის როლში იყო, რადგან იმ პერიოდში მიმდინარეობდა ორი სისხლის სამართლის გამოძიება, რომელთაგან ერთ-ერთი ეხებოდა იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მდივანს. გარდა ამისა, იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს ორმა მოსამართლე წევრმა არ მოახდინა თვითაცილება მიუხედავად იმისა, რომ მათ წარმოექმნათ ინტერესთა კონფლიქტი იმის გამო, რომ ორ განცხადებელთან მათ ჰქონდათ ნათესაური კავშირი მეუღლის მხრიდან.³⁹ აღნიშნული წევრები ამტკიცებდნენ, რომ კანონი არ მოითხოვდა მათგან თვითაცილებას და საბჭოს დანარჩენი წევრების უმრავლესობამაც მათი პოზიცია გაიზიარა.⁴⁰

მინიმალურ მოთხოვნებთან შესაბამისობის დადგენა

განაცხადების განხილვის ხუთდღიანი პერიოდის შემდეგ იუსტიციის უმაღლესმა საბჭომ 7 ივნისის საჯარო სხდომაზე მიიღო გადაწყვეტილება კანდიდატების მინიმალურ მოთხოვნებთან შესაბამისობის შესახებ. 5 განმცხადებელი არ ჩაითვალა მინიმალურ მოთხოვნებთან შესაბამისად. ერთ-ერთი განმცხადებელი 65 წელს გადაცილებული იყო და მართალია კანონი არ ადგენს ზედა ასაკობრივ ზღვარს პირველადი შერჩევის მოთხოვნის სახით, მოსამართლეებისთვის კანონით დადგენილი საპენსიო ასაკი 65 წელია. დანარჩენი 4 განმცხადებელი არ ჩაითვალა მინიმალურ მოთხოვნებთან შესაბამისად შემდეგი მიზეზების გამო: უმაღლესი განათლების არქონა (1 განმცხადებელი), ხუთ წელზე ნაკლები სამუშაო გამოცდილება (2 განმცხადებელი) და მოსამართლის უფლებამოსილების შეწყვეტა დისციპლინური სანქციის შედეგად (1 განმცხადებელი). ერთ-ერთმა განმცხადებელმა - იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მდივანმა - განაცხადი წარმოადგინა ისე, რომ სავალდებულო სამი რეკომენდაციიდან წარმოდგენილი იყო მხოლოდ ორი რეკომენდაცია. თუმცა, ამის მიუხედავად, ის მაინც ჩაითვალა მოთხოვნებთან შესაბამისად, ათი ხმით ორის წინააღმდეგ.⁴¹ დანარჩენი 139 განმცხადებელი ჩაითვალა მოთხოვნებთან შესაბამისად ერთჯერადი

ატარებდნენ მისი და სხვა კანდიდატების წარსულის შემოწმებას და მას ჰქონდა დაშვება სხვა კანდიდატების პირად ინფორმაციაზე.

³⁹ არსებობს ინფორმაცია, რომ ერთი კანდიდატი არის საბჭოს ერთ-ერთი წევრის ცოლისძმა, ხოლო სხვა კანდიდატი - საბჭოს სხვა წევრის მაზლი. თუმცა პირველი მათგანი ამტკიცებს, რომ კანდიდატი მისი ყოფილი მაზლია. კითხვები არსებობდა მესამე წევრთან დაკავშირებითაც, რომელიც როგორც ჩანს ნათლიად ეკუთვნის ერთ-ერთი კანდიდატის შვილს.

⁴⁰ ორგანული კანონის 35³(2) მუხლი საბჭოს წევრისგან მოითხოვს, წინასწარ განაცხადოს ინტერესთა კონფლიქტის შესახებ და ნებაყოფლობით გააკეთოს თვითაცილება (თუმცა კანონში საუბარია თვითაცილებაზე თანამდებობაზე დანიშვნის გადაწყვეტილებაში მონაწილეობისგან და არა წარდგენის თაობაზე გადაწყვეტილებაში მონაწილეობისგან). მაგრამ აღნიშნული კანონი არ განსაზღვრავს „ინტერესთა კონფლიქტის“ მნიშვნელობას და არც საჯარო სამსახურში ინტერესთა კონფლიქტის მარეგულირებელი კანონი არ განსაზღვრავს ამ ცნების მნიშვნელობას უშუალოდ ამ პროცესთან მიმართებაში.

⁴¹ ორგანული კანონის 34¹(4) მუხლის თანახმად, განმცხადებელი კანდიდატად დარეგისტრირდება იმ შემთხვევაში, თუ ის აკმაყოფილებს მინიმალურ მოთხოვნებს და სრულყოფილად აქვს წარმოდგენილი განცხადება და დოკუმენტები. იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს წევრებმა, რომლებმაც ხმა მისცეს იმის სასარგებლოდ, რომ ის აკმაყოფილებდა მოთხოვნებს, განაცხადეს, რომ სამივე რეკომენდაციის არარსებობა არ იყო ამ ეტაპიდან გამორიცხვის საფუძველი და ყველა შემთხვევაში მესამე რეკომენდატორი არ იყო საჭირო, რადგან განმცხადებელი კარგად იყო ცნობილი იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს წევრებისთვის.

ერთსულოვანი კენჭისყრით. გადაწყვეტილება მოთხოვნებთან შესაბამისად ცნობის თაობაზე გამოქვეყნდა ვებგვერდზე. გადაწყვეტილებაში მითითებული იყო ხუთი განმხადებლისთვის უარის თქმის საფუძვლები და რომ მათ ჰქონდათ გადაწყვეტილების გასაჩივრების უფლება ორი დღის ვადაში უზენაესი სასამართლოს საკვალიფიკაციო პალატაში.⁴²

იმ განმცხადებლებიდან, რომლებიც არ ჩაითვალა მოთხოვნებთან შესაბამისად, იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს გადაწყვეტილება ორმა გაასაჩივრა: ერთმა იმ საფუძვლით, რომ მას რეალურად ჰქონდა ხუთ წელზე მეტი პროფესიით მუშაობის გამოცდილება, ხოლო მეორემ იმის გამო, რომ სამოსამართლო გადაცდომის გამო მასზე დაკისრებული დისციპლინური სახდელი უკვე გაქარწყლებული იყო და ამდენად ეს არ წარმოადგენდა მისთვის უარის თქმის კანონიერ საფუძველს. უზენაესმა სასამართლომ ამ ორ საჩივარზე გადაწყვეტილებები 13 ივნისს გამოიტანა, დადგინდა ორდღიანი ვადაში და არ დააკმაყოფილა ისინი, უსაფუძვლოდ მიზეზით. საერთაშორისოდ აღიარებული კარგი პრაქტიკის საწინააღმდეგოდ, გადაწყვეტილების გამოტანიდან ერთი თვის შემდეგაც კი არ გამოქვეყნებულა სასამართლოს დასაბუთებული გადაწყვეტილება.⁴³ გადაწყვეტილებები შეიცავდა ტექნიკურ ხარვეზებს, როგორცაა არასწორად მითითებული კანონის ნორმები და თარიღები, აგრეთვე პირველი საჩივრის შემთხვევაში - უარის თქმის ბუნდოვან დასაბუთება.⁴⁴

მას შემდეგ, რაც პროცესს ორი კანდიდატი გამოეთიშა, რომლებიც აკმაყოფილებდნენ მოთხოვნებს, დარჩა 137 კანდიდატი, რომელთაგან 65 იყო მოქმედი მოსამართლე (47%), მათ შორის 28 ქალი მოსამართლე და 72 იყო არამოსამართლე (53%), მათ შორის ძირითადად დამოუკიდებელი იურისტები და სამართალმცოდნეები, ხოლო მცირე რაოდენობით წარმოდგენილი იყვნენ პროკურორები და საჯარო მოხელეები.⁴⁵ მოსამართლეებიდან სამი იყო უზენაესი სასამართლოს მოქმედი მოსამართლე, რომლებიც ვადით იყვნენ დანიშნული და ორი იყო საკონსტიტუციო სასამართლოს მოსამართლე, მათ შორის საკონსტიტუციო სასამართლოს თავმჯდომარე. თბილისში მდებარე სასამართლოებიდან მოსამართლეთა მნიშვნელოვნად არაპროპორციულმა რაოდენობამ შეიტანა განცხადება ვაკანსიაზე

⁴² როგორც იუსტიციის უმაღლესმა საბჭომ განაცხადა, მან წერილობითი შეტყობინებები გაუზიარა ინდივიდუალურად ყველა იმ განმცხადებელს, ვინც ვერ დააკმაყოფილა შერჩევის მოთხოვნები.

⁴³ უნდა აღინიშნოს, რომ 2019 წლის 7 ივნისს საკონსტიტუციო სასამართლომ გამოიტანა გადაწყვეტილება სასამართლო საქმეების გამჭვირვალობის სასარგებლოდ, როდესაც განაცხადა, რომ სასამართლოს გადაწყვეტილებების ხელმისაწვდომობას გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს საზოგადოების მიერ სასამართლო სისტემის კონტროლისთვის და მისდამი ნდობისთვის, აგრეთვე სამართლიანი პროცესის უფლების დაცვისთვის.

⁴⁴ ამ განმცხადებელს, ფაქტიურად, ხუთზე მეტი წლის სამუშაო გამოცდილება ჰქონდა, მაგრამ არ ჩაითვალა, რომ აკმაყოფილებდა შერჩევის მოთხოვნებს, რადგან ერთ-ერთი ჩანაწერი მისი შრომითი საქმიანობის შესახებ იყო ხარვეზით (აკლდა ხელმოწერა). სასამართლომ დაადასტურა, რომ იუსტიციის უმაღლესი საბჭო საკუთარი ინიციატივით მართლაც დაეკონტაქტა განმცხადებლებს ნაკლები დოკუმენტების წარმოდგენასთან დაკავშირებით, მაგრამ განაცხადა, რომ საბჭოს კანონით არ ევალებოდა განცხადებლებისთვის ტექნიკური ხარვეზების გასწორების შესაძლებლობის მიცემა და სასამართლომ მტკიცებულებად არ უნდა მიიღოს შესწორებული ინფორმაცია შრომითი საქმიანობის შესახებ, რადგან განცხადების შეტანის ვადა უკვე გასული იყო.

⁴⁵ მაღაჩინოსანი განმცხადებლები იყვნენ გენერალური პროკურორი, გენერალური პროკურორის პირველი მოადგილე და ჯანდაცვის მინისტრის მოადგილე.

რაიონული სასამართლოების მოსამართლეებთან შედარებით.⁴⁶ შვიდი კანდიდატი იყო 2018 წლის დეკემბერში პარლამენტისთვის წარდგენილი ათ კანდიდატს შორის, რომლებმაც კანდიდატურები უკან გამოითხოვეს. კანდიდატების საშუალო ასაკი იყო 45 წელი, ხოლო პროფესიული გამოცდილების საშუალო ხანგრძლივობა - 22 წელი, რაც მნიშვნელოვნად აღემატება ასაკის და გამოცდილების მხრივ დადგენილ მინიმალურ მოთხოვნებს.

მინიმალურ მოთხოვნებთან შესაბამისად მიჩნეული 139 კანდიდატის რეზიუმეები/ბიოგრაფიები იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს ვებგვერდზე გამოქვეყნდა, როგორც ეს კანონით იყო გათვალისწინებული, მაგრამ არ გამოქვეყნდა იმ განმცხადებლების რეზიუმეები/ბიოგრაფიები, რომლებიც მოთხოვნებთან შეუსაბამოდ ჩაითვალნენ. რეზიუმეების/ბიოგრაფიების ფორმა, შინაარსი და სიგრძე ერთმანეთისგან მნიშვნელოვნად განსხვავდებოდა, რადგან იუსტიციის უმაღლეს საბჭოს არ ჰქონდა განსაზღვრული რაიმე სტანდარტი, რომელსაც ეს დოკუმენტი უნდა აკმაყოფილებდეს და არც მისი ნიმუში შეუთავაზებია განმცხადებლებისთვის.⁴⁷ მონაცემთა დაცვის მოტივით იუსტიციის უმაღლესმა საბჭომ თავდაპირველად უარი უთხრა სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციებს ყველა განაცხადის და თანდართული დოკუმენტების გაცნობაზე, რაც მათაც მისცემდა კანდიდატების შეფასების შესაძლებლობას.⁴⁸ 12 ივლისს, როდესაც სახალხო დამცველმა გააჟღერა რეკომენდაცია, რომ იუსტიციის უმაღლეს საბჭოს გაეცა ინფორმაცია კანონის თანახმად, აგრეთვე საზოგადოებრივი ინტერესის გათვალისწინებით და პროცესის კეთილსინდისიერების გაძლიერების მიზნით, ხანგრძლივი დებატების შედეგად, იუსტიციის უმაღლესმა საბჭომ გასცა ეს ინფორმაცია.⁴⁹ სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლებმა ODIHR-ის დამკვირვებლებს განუცხადეს, რომ ინფორმაციის გაცემის დაუსაბუთებელი დაყოვნების შედეგად მათ ხელი შეეშალათ კანდიდატების შეფასებაში, პროცესის შესახებ საზოგადოების ინფორმირებისა და ადვოკატირების ჩატარებაში.

⁴⁶ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს მთლიანობაში 64 მოსამართლიდან განცხადება შეიტანა 20-მა მოსამართლემ (31-მა პროცენტმა), ხოლო ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს 15 მოსამართლიდან მხოლოდ 2-მა (13-მა პროცენტმა). თბილისის საქალაქო სასამართლოს 111 მოსამართლიდან განცხადება შეიტანა 31-მა (28 პროცენტმა), ხოლო რაიონული სასამართლოების 116 მოსამართლიდან მხოლოდ 7-მა (6-მა პროცენტმა).

⁴⁷ ქართულ ენაზე „რეზიუმე“ და „ბიოგრაფია“ ერთი და იგივე სიტყვით გამოხატება, რაც საშუალებას აძლევდა განმცხადებლებს წარმოედგინათ რეზიუმე ან ბიოგრაფია, რამაც ხელი შეუწყო ინფორმაციის არაერთგვაროვნებას.

⁴⁸ „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველომ“ პირველი მოთხოვნა ინფორმაციის გაცემის თაობაზე საბჭოში 31 მაისს შეიტანა, რასაც იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს თქმით, მოჰყვა მსგავსი განცხადებები ინფორმაციის მოთხოვნით სამოქალაქო საზოგადოების სხვა წარმომადგენლებისგან. 8 ივლისს ფონდმა „ღია საზოგადოება - საქართველომ“ გააკეთა განცხადება, რომ კანდიდატების შესახებ ყველა ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა საზოგადოებას საშუალებას მისცემდა, შეეფასებინა თითოეული კანდიდატის გამოცდილება და მიღწევები. იხილეთ <<https://osgf.ge/en/open-society-georgia-foundation-calls-on-candidates-of-supreme-court-judges-for-cooperation/>>

⁴⁹ რამდენიმე კვირის განმავლობაში იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს წევრები უარს ამბობდნენ ინფორმაციის გაცემაზე, რასაც ასაბუთებდნენ იმით, რომ სახელმწიფო ინსპექტორი, როგორც პირადი მონაცემების დაცვაზე პასუხისმგებელი ორგანო, მათ დააჯარიმებდა ან აღუძრავდა საქმეს სასამართლოში. სახალხო დამცველის რეკომენდაციაში მითითებული იყო კონსტიტუციის 18(3) მუხლი საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლების შესახებ, ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 44-ე მუხლი, რომელიც მოითხოვს საჯარო მოხელის და თანამდებობაზე წარდგენილი კანდიდატის პირადი მონაცემების გასაჯაროებას და ორგანული კანონის 34(2) მუხლი, რომელიც მოითხოვს განმცხადებლის თანხმობას მისი ინფორმაციის გასაჯაროებაზე (გარდა ჯანმრთელობის შესახებ ინფორმაციისა).

შემოკლებულ სიაში შეყვანა

20 ივნისს იუსტიციის უმაღლესმა საბჭომ საჯარო სხდომაზე ფარული წესით კენჭი უყარა 137 განმცხადებლიდან 50 კანდიდატის შეყვანას შემოკლებულ სიაში. ვინაიდან პირველადი შერჩევის თაობაზე გადაწყვეტილებების გასაჩივრებიდან მხოლოდ 5 სამუშაო დღე იყო გასული, საბჭოს წევრებს ცოტა დრო ჰქონდათ იმისათვის, რომ საკმარისად გაცნობოდნენ ვარგისად მიჩნეული ამდენი განმცხადებლების კვალიფიკაციას და გამოცდილებას.⁵⁰ საბჭომ არ მიიღო ორგანული კანონით განსაზღვრული კენჭისყრისა და დაშვებული კანდიდატების კვალიფიკაციის შეფასების პროცედურა (წესი), რამაც კიდევ უფრო შეზღუდა პროცესის გამჭვირვალობა და სამართლებრივი სიცხადე.⁵¹

50 კანდიდატით დაკომპლექტებული შემოკლებული სია იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს ვებგვერდზე გამოქვეყნდა კენჭისყრის დღესვე. საერთაშორისო რეკომენდაციების საწინააღმდეგოდ 87 კანდიდატს, რომლებიც არ იქნენ მიჩნეული მოთხოვნების შესაბამისად, არ მიეცათ უარის თქმის დასაბუთება და არ მომხდარა მათი პირადად შეტყობინება უარის თქმის შესახებ.⁵²

სახალხო დამცველმა ჩაატარა ანონიმური კენჭისყრის ბიულეტენების ანალიზი და 28 ივნისს და 1 ივლისს გააკეთა განცხადებები, რომლებშიც გამოთქმული იყო სერიოზული შეშფოთება ანალიზის შედეგად გამოვლენილი კენჭისყრის პრაქტიკის შესახებ, აგრეთვე ეჭვი, რომ იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს წევრების უმრავლესობა (ხმის უფლების მქონე 13 წევრიდან 10 წევრი) წინასწარ შეთანხმდა ხმათა ისეთ განაწილებაზე, რომ მოკლე სიაში შეყვანა 45 კონკრეტული განმცხადებელი.⁵³ კერძოდ, კენჭისყრის შედეგების მიხედვით, არცერთ

⁵⁰ საერთაშორისო და რეგიონული დოკუმენტებით ზოგადად რეკომენდებულია, რომ კანდიდატების შეფასებისთვის საკმარისი დრო იყოს გამოყოფილი. იხილეთ 2016 წლის კვიპტაუნის პრინციპები, პრინციპები 9-11.

⁵¹ ორგანული კანონის 34¹(6) მუხლის თანახმად, კანდიდატების წარდგენის პროცესში ყველა გადაწყვეტილება მიიღება კომპეტენტურობის და კეთილსინდისიერების კრიტერიუმების (და შესაბამისი ქვეკრიტერიუმების) საფუძველზე, ხოლო 34¹(7) მუხლი ადგენს, რომ საბჭო „თავის მიერ განსაზღვრული პროცედურით ატარებს ფარულ კენჭისყრას კანდიდატის შემდგომ ეტაპზე გადაყვანის თაობაზე“. სხდომის დასაწყისში იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს წევრების უმრავლესობამ არ დაუჭირა მხარი არამოსამართლე წევრის მოთხოვნას, რომ საბჭოს მიეღო კანონში მითითებული პროცედურა.

⁵² ნებისმიერი გადაწყვეტილება მოსამართლეთა დანიშვნის ან დაწინაურების თაობაზე უნდა იყოს დასაბუთებული, საამისო საფუძვლების განმარტებით და კანდიდატს, რომელიც არ იქნა შერჩეული, უნდა აძლევდეს შესაბამისი გადაწყვეტილების გასაჩივრების შესაძლებლობას. ასეთი საჩივარი უნდა ექვემდებარებოდეს განხილვას სასამართლოს მიერ, როგორც მინიმუმ პროცედურული საფუძველით.“ იხილეთ 2019 წლის ODIHR-ის დასკვნა, პარაგრაფები 37, 57 და 78; ევროსაბჭოს რეკომენდაცია CM/Rec(2010)12, პარაგრაფი 48; 2010 წლის ODIHR-ის კიევის რეკომენდაციები, პარაგრაფი 23; CCJE-ის დასკვნა # 10, პარაგრაფები 50-51 და 91-93; CCJE-ის დასკვნა # 1, პარაგრაფები 17-31.

⁵³ მოსამართლე www.ombudsman.ge იხილეთ სახალხო დამცველის განცხადებები, სადაც გაანალიზებულია საბჭოში ხმის მიცემის პრაქტიკა. სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციებმა და იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს ორმა არამოსამართლე წევრმაც ასეთივე განცხადებები გააკეთეს და დაგმეს საბჭოს მოსამართლე წევრების მიერ კენჭისყრით მანიპულირება. მოსამართლე წევრებმა თავის მხრივ უარყვეს ყოველგვარი წინასწარი შეთანხმება ხმის მიცემისას და სახალხო დამცველი დაადანაშაულებს მიკერძოებაში. აგრეთვე მოსამართლე წევრებმა აღნიშნეს, რომ არამოსამართლე წევრთა ხმის მიცემის ნიმუში ემთხვეოდა ერთმანეთს

კანდიდატს არ მიუღია 13-დან 7 ხმაზე მეტი და მხოლოდ 2-მა მიიღო ხმათა აბსოლუტური უმრავლესობა.

შემოკლებულ სიაში შეყვანილი 50 კანდიდატიდან 33 იყო კაცი (66%) და 17 იყო ქალი (34%); 33 იყო მოსამართლე (66%)⁵⁴ და 17 იყო არამოსამართლე (34%). შემოკლებულ სიაში შეყვანილი მოსამართლე კანდიდატების რაოდენობა თითქმის 20%-ით აღემატებოდა მოსამართლეთა იმ პროცენტულ რაოდენობას, რომლებმაც შემოიტანეს განცხადება ვაკანსიაზე.⁵⁵ უნდა აღინიშნოს, რომ თბილისში განლაგებული მოსამართლე კანდიდატებიდან მოკლე სიაში შეყვანილი იქნა მათი 51%, ხოლო რაიონული სასამართლოების მოსამართლე კანდიდატებიდან შემდეგ ეტაპზე გადავიდა მხოლოდ 22%. პირველი ინსტანციის მოსამართლეების გარკვეული რაოდენობა შემოკლებულ სიაში შეიყვანეს, მაგრამ შემოკლებულ სიაში შეყვანაზე უარი ეთქვათ სააპელაციო სასამართლოების ყოფილი და მოქმედი მოსამართლეების ნაწილს. მოკლე სიაში მოხვდა შვიდივე მოსამართლე, რომლებიც თავდაპირველად წარადგინეს დეკემბერში და რომლებმაც ხელახლა შეიტანეს განცხადება. ასევე აღსანიშნავია, რომ საჯარო მოხელეების 50% გადავიდა მომდევნო ეტაპზე. ODIHR-ის მიერ იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს ვებგვერდზე გამოქვეყნებული კანდიდატების რეზიუმეების/ბიოგრაფიების გაანალიზების შედეგად გაირკვა, რომ შემოკლებულ სიაში მოხვედრილ ზოგ კანდიდატს (როგორც მოსამართლეებს, ისე არამოსამართლეებს) ბევრად ნაკლები კვალიფიკაცია და გამოცდილება აქვს, ვიდრე ზოგ ჩაჭრილ კანდიდატს.⁵⁶

სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციები, რომლებიც სასამართლო ხელისუფლების მონიტორინგის სფეროში საქმიანობდნენ, სისტემატურად ახდენდნენ დაშვებული განცხადებლების შესახებ საჯაროდ ხელმისაწვდომი ინფორმაციის შესწავლას, მათი კომპეტენტურობისა და კეთილსინდისიერების შეფასების და საზოგადოებისთვის მათი დასკვნების გაცნობის მიზნით. ამ ორგანიზაციების თანახმად, ბევრ უფრო კვალიფიციურ განმცხადებელს, მათ შორის ყოფილ დამოუკიდებელ მოსამართლეებს და გამოცდილ და მაღალი რეპუტაციის მქონე სამართალმცოდნეებს, უარი ეთქვათ შემდეგ ეტაპზე გადასვლაზე და მათ ნაცვლად მოკლე სიაში მოხვდა ზოგიერთი მოქმედი მოსამართლე და ხელისუფლების მიერ მხარდაჭერილი კანდიდატი, რომელთაც ნაკლები განათლება და გამოცდილება ჰქონდათ.⁵⁷

⁵⁴ ერთ-ერთმა კანდიდატმა - მოსამართლემ - რომელიც მოკლე სიაში იყო მოხვედრილი, თავისი კანდიდატურა გაიწვია გასაუბრების ჩატარებამდე. კანონი ასეთ შემთხვევას არ არეგულირებს და იუსტიციის უმაღლესმა საბჭომ არ ჩაანაცვლა ეს კანდიდატი მომდევნო ყველაზე მაღალი რანგირების მქონე კანდიდატით, რათა სახეზე ყოფილიყო სრულყოფილი მოკლე სია 50 კანდიდატის შემადგენლობით.

⁵⁵ ქალი მოსამართლეების რაოდენობა მოკლე სიაში შეყვანილ მოსამართლეებთან შეფარდებით (39%) არის 14%-ით ნაკლები, ვიდრე ქალი მოსამართლეების რაოდენობა მთლიანად საქართველოს საერთო სასამართლოების მოსამართლეებში.

⁵⁶ გარდა ამისა, მოკლე სიაში შეყვანილთა საშუალო ასაკი და გამოცდილება საშუალოდ ორი წლით ნაკლები იყო ყველა განმცხადებლის საშუალო მაჩვენებლებთან შედარებით

⁵⁷ სამოქალაქო საზოგადოების ანალიზის შედეგები ODIHR-თან იყო გაზიარებული ორმხრივი შეხვედრებისას.

მონაცემთა გადამოწმება

შემოკლებულ სიაში შეყვანილმა ყველა კანდიდატმა წარადგინა კანონით გათვალისწინებული ცნობა ნარკოლოგიური შემოწმების შესახებ და ქონებრივი დეკლარაცია, ხოლო იუსტიციის უმაღლესმა საბჭომ ნარკოლოგიური შემოწმების ცნობები გამოაქვეყნა ვებგვერდზე. იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს სამდივნომ განახორციელა შემოკლებულ სიაში შეყვანილი კანდიდატების მონაცემთა გადამოწმება.⁵⁸ მაგრამ პროცესის გამჭვირვალობა მნიშვნელოვნად შეზღუდული იყო. იუსტიციის უმაღლესმა საბჭომ გამოაქვეყნა სტანდარტული სარეკომენდაციო ფორმები შემოწმების მიზნებისთვის, მაგრამ არ გამოუცია პროცესის მარეგულირებელი აქტი, რომელშიც მკაფიოდ იქნებოდა განსაზღვრული შემოწმების ჩატარების მეთოდოლოგია და პროცედურები.⁵⁹ ინფორმაციის გადამოწმების შესახებ მონაცემები ამ ეტაპზე საერთოდ არ იყო საჯაროდ ხელმისაწვდომი მიუხედავად იმისა, რომ ყველა განმცხადებელმა მისცა თანხმობა მისი შემოწმების მასალების გასაჯაროებაზე.⁶⁰ არ გასაჯაროვდა არც იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მიერ შედგენილი ერთიანი შემაჯამებელი ოქმი იმ ქმედებებისა და კონტაქტების შესახებ, რომლებიც განხორციელდა შემოწმებების ჩატარების დროს.

კანდიდატებს ეცნობათ მათი უფლება, გაცნობოდნენ მათი წარსულის შესახებ შეკრებილ ინფორმაციას და იუსტიციის უმაღლეს საბჭოში გაეპროტესტებინათ იგი ან წარედგინათ დამატებითი ინფორმაცია, რაც სრულად არ შეესაბამება საერთაშორისო რეკომენდაციებს.⁶¹ იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს თანახმად, კანდიდატების ნახევარზე მეტი გაეცნო თავიანთ მასალებს. მათი ნაწილი უკმაყოფილო იყო შეკრებილი ფინანსური ინფორმაციით და ამიტომ წარადგინეს დამატებითი დოკუმენტები, თუმცა ოფიციალური პროტესტი არავის გამოუთქვამს.⁶² როგორც ODIHR-ის 2019 წლის დასკვნაში იყო აღნიშნული, პროტესტის

⁵⁸ ორგანული კანონის მუხლი 34²(2) ადგენს, რომ კანდიდატების მონაცემთა გადამოწმებისას ხდება მათი პროფესიულ რეპუტაციის და საქმიანობის საფუძვლიანი შესწავლა, კანდიდატების მიერ წარდგენილი ინფორმაციის სიზუსტის შემოწმება, აგრეთვე მათ მიმართ წარსულში არსებული სისხლისსამართლებრივი დევნის/დისციპლინური დევნის ან/და ადმინისტრაციული წარმოების თაობაზე ინფორმაციის შესწავლა.

⁵⁹ 2019 წლის ODIHR-ის დასკვნა, პარაგრაფი 73. იხილეთ აგრეთვე 2010 წლის ODIHR-ის კიევის რეკომენდაციები, პარაგრაფი 22 და 2014 წლის VC-DHR-DGI-ის ერთობლივი დასკვნა საქართველოს საერთო სასამართლოების შესახებ ორგანულ კანონში ცვლილებების პროექტზე, პარაგრაფი 55

⁶⁰ ორგანული კანონი არ ავალდებულებს იუსტიციის უმაღლეს საბჭოს მონაცემთა გადამოწმების გასაჯაროებას, ეს მხოლოდ კანდიდატთა თანხმობით არის შესაძლებელი. ინფორმაცია გაეგზავნა სახალხო დამცველს მოთხოვნის საფუძველზე.

⁶¹ იხილეთ CCJE-ის დასკვნა # 21 (2018), პარაგრაფი 26, სადაც ნათქვამია, რომ წარსულის შემოწმება არ უნდა გასცდეს საერთო პრაქტიკით აღიარებულ ნასამართლობის და ფინანსური მდგომარეობის შემოწმებას, ხოლო კანდიდატს, რომელსაც უარი ეთქმება წარსულის შემოწმების შედეგებზე დაყრდნობით, უნდა ჰქონდეს ამ გადაწყვეტილების დამოუკიდებელ ორგანოში გასაჩივრების უფლება; იხილეთ აგრეთვე 2010 წლის ODIHR-ის კიევის რეკომენდაციები, პარაგრაფი 22

⁶² მართალია კანდიდატებმა მისცეს თანხმობა იუსტიციის უმაღლეს საბჭოს მათთან დაკავშირებით ფინანსური ინფორმაციის მოძიების თაობაზე, ფინანსურმა შემოწმებამ შეიძლება დაარღვიოს კანდიდატის პირადი ცხოვრების უფლება და გასცდეს კანდიდატის პროფესიული კვალიფიკაციის შეფასებისთვის საჭირო ფარგლებს. იხილეთ 2014 წლის VC-DHR-DGI-ის ერთობლივი დასკვნა საქართველოს საერთო სასამართლოების შესახებ ორგანულ კანონში ცვლილებების პროექტზე, პარაგრაფი 54

შეტანის ორდლიანი ვადა აფერხებს ამ უფლების რეალიზაციას.⁶³ იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს წევრებს კანდიდატთა წარსულის შესახებ შეკრებილი მონაცემები დაურიგდათ გასაუბრების დაწყებამდე ხუთი სამუშაო დღით ადრე - რაც კანონით დადგენილი მინიმალური ვადა იყო. ამ პროცესის მნიშვნელობის - კერძოდ, კანდიდატების წარდგენა ხდებოდა ქვეყნის უმაღლესი ინსტანციის სასამართლოში დასანიშნად - და მოკლე სიაში შეყვანილი კანდიდატების დიდი რაოდენობის გათვალისწინებით, ხუთდღიანი ვადა არ აკმაყოფილებს საერთაშორისო რეკომენდაციებს, რომელთა თანახმად გამოყოფილი დრო უნდა იყოს საკმარისი, რათა შესაძლებელი იყოს გასაუბრების დროს კანდიდატების ჯეროვნად შეფასება.⁶⁴

იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს ორმა არამოსამართლე წევრმა ODIHR-ის დამკვირვებლებს აცნობა მათი წუხილი იმასთან დაკავშირებით, რომ კანდიდატთა წარსულის შემოწმება მხოლოდ ფორმალურ ხასიათს ატარებდა, შეკრებილი ინფორმაციის შინაარსი არ იყო საკმარისი კანდიდატების ეფექტურად შეფასებისთვის და არ შეიცავდა კრიტიკულად მნიშვნელოვან ინფორმაციას, რომლის მოძიებაც მარტივი იყო ინტერნეტის მეშვეობით. შეკრებილი ინფორმაცია ძირითადად ტექნიკურ მონაცემებში გამოიხატებოდა, როგორცაა მაგალითად განხილული საქმეების რაოდენობა, დროის ვადების დაცვით განხილული საქმეები, ზემდგომ ინსტანციაში გაუქმებული გადაწყვეტილებების რაოდენობა, საბანკო სესხის ოდენობა და დაკისრებული დისციპლინური სანქციები, მაგრამ არ შეიცავდა უფრო სიღრმისეულ ინფორმაციას, რომელიც დაკავშირებული იქნებოდა კანდიდატების კომპეტენტობასთან, პროფესიულ კეთილსინდისიერებასთან და ადამიანის უფლებათა დაცვის მხრივ მათ მოსწრებასთან.⁶⁵ იუსტიციის უმაღლეს საბჭოს არ უთხოვია არც სახალხო დამცველისთვის და არც სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციებისთვის ამ საკითხებზე ინფორმაციის მოწოდება და ასეთი ინფორმაციის მიწოდების არც რაიმე ფორმალური სისტემა არსებობდა.

გასაუბრება კანდიდატებთან

17 ივლისს, კანონით დადგენილი ვადის დაცვით, იუსტიციის უმაღლესმა საბჭომ დაიწყო გასაუბრებების ჩატარება 50 კანდიდატთან სათითაოდ. პროცესის განმავლობაში გასაუბრებების ხანგრძლივობა და დრო ხშირად ხდებოდა მსჯელობის საგანი და ის საბჭოს წევრებს შორის უთანხმოების ერთ-ერთ თემად იქცა. ორი არამოსამართლე წევრის დაჟინებული მოთხოვნის შედეგად თავდაპირველი სამიზნე - დღეში ხუთი ერთ საათიანი გასაუბრების ჩატარება - შემცირდა დღეში სამ გასაუბრებამდე, რათა შესაძლებელი ყოფილიყო გასაუბრების უფრო სიღრმისეულად ჩატარება და კანდიდატებისთვის კითხვების დასმა არაგონივრული შეზღუდვების გარეშე. ეს მოხდა მიუხედავად საბჭოს წევრების მძლავრი წინააღმდეგობისა, რომლებსაც პროცესის უფრო დაჩქარებულად წარმართვა სურდათ. მაგრამ გასაუბრებები გრძელდებოდა არაგონივრული ხანგრძლივობით სადამოს პერიოდშიც, რის გამოც ორმა არამოსამართლე წევრმა დაიწყო ამ გვიანი

⁶³ 2010 წლის ODIHR-ის კვივის რეკომენდაციები, პარაგრაფი 22

⁶⁴ იხილეთ 2016 წლის კვიპტაუნის პრინციპები, პრინციპები 9-11

⁶⁵ მაგალითად, მოძიებული ინფორმაცია არ შეიცავდა მონაცემებს იმის თაობაზე, მონაწილეობდნენ თუ არა კანდიდატები პროფესიული თვალსაზრისით ევროპის სასამართლოში გასაჩივრებულ საქმეებში ან საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ თავიანთ ანგარიშებში გაანალიზებულ საქმეებში.

ინტერვიუების ბოიკოტირება. საბოლოო ჯამში ერთ დღეში ჩასატარებელი გასაუბრებების რაოდენობა ორამდე შემცირდა.

იუსტიციის უმაღლესმა საბჭომ არ დაამტკიცა გასაუბრების ჩატარების წესი, რის გამოც პროცესი იყო არაორგანიზებული, აგრეთვე ბუნდოვანი და არათანმიმდევრული როგორც შინაარსობრივად, ისე ფორმატის თვალსაზრისით.⁶⁶ ODIHR-ის რეკომენდაციების მიუხედავად, არ არსებობდა სტანდარტი კითხვების რაოდენობასთან და შინაარსთან, კითხვების დასმის წესთან და დროსთან, აგრეთვე გასაუბრების ხანგრძლივობასთან დაკავშირებით. არ არსებობდა ქვევის წესები, რომლებიც უზრუნველყოფდა პროცესის სამართლიანად და მოწესრიგებულად ჩატარებას.⁶⁷ თითოეული გასაუბრება, ფაქტიურად, იმპროვიზაციის შედეგი იყო. ხდებოდა მხოლოდ ზოგიერთი წესის განხილვა და შეცვლა ზეპირად, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, რაც არ უზრუნველყოფდა პროცესის თანმიმდევრულობას და კანდიდატებს წინასწარ არ ჰქონდათ ინფორმაცია იმის თაობაზე, თუ როგორ წარიმართებოდა პროცესი უშუალოდ მათ შემთხვევაში.

გასაუბრების ხანგრძლივობა სხვადასხვა კანდიდატის შემთხვევაში ერთმანეთისგან მნიშვნელოვნად განსხვავდებოდა და გრძელდებოდა 1,5 საათიდან 6 საათამდე (საშუალო ხანგრძლივობა გამოდიოდა 3,5 საათი). განსხვავებული იყო დასმული კითხვების რაოდენობაც, რაც მნიშვნელოვან გამოწვევას წარმოადგენდა თანაბარი მოპყრობის პრინციპის თვალსაზრისით.⁶⁸ მყარად განსაზღვრული განრიგის არარსებობის გამო ზოგიერთ კანდიდატს უწევდა საათობით ლოდინი გასაუბრებისთვის ან მისი სხვა დროისთვის გადადება. შესვენებების არარსებობის გამო ზოგიერთ პრეტენდენტს უწევდა გასაუბრებაზე ჯდომა თითქმის 6 საათის განმავლობაში ყოველგვარი შესვენების გარეშე, რის გამოც საბჭოს წევრებს უჭირდათ მთლიანი გასაუბრების განმავლობაში დასწრება, ხოლო დამკვირვებლებს და მედიას - პროცესისთვის თვალის დევნება. ამასთანავე, სხდომების დროს ხდებოდა საბჭოს წევრების ყურადღების გადატანა გასაუბრებიდან სხვა რამეზე, მაგალითად, ტექსტური შეტყობინებების წერა, ტელეფონზე საუბარი, ინტერნეტის თვალიერება, ერთმანეთთან საუბარი და ხუმრობები, მუდმივად ოთახიდან გასვლა-შემოსვლა.

დაფიქსირდა განსხვავებები სხვადასხვა კანდიდატთან გასაუბრების სხვადასხვა ტონის და დასმული კითხვების ხასიათის თვალსაზრისით. ზოგიერთ კანდიდატს მისთვის ხელსაყრელ

⁶⁶ იხილეთ 2010 წლის ODIHR-ის კიევის რეკომენდაციები, პარაგრაფი 21, რომლის თანახმად, გასაუბრების თემა და მისი წონა შერჩევის მთლიან პროცესში წინასწარ უნდა იყოს განსაზღვრული.

⁶⁷ 2010 წლის ODIHR-ის კიევის რეკომენდაციები, პარაგრაფი 62, რომელშიც რეკომენდებული იყო უფრო სტრუქტურირებული მიდგომის შემუშავება გასაუბრების პროცესისადმი და გასაუბრების სტანდარტული ფორმატის შემოღება, რაც შეამცირებდა სუბიექტურობის ფარგლებს კანდიდატებისათვის კითხვების დასმისას და კანდიდატების რანგირებისას. იხილეთ ასევე ევროპის საბჭო, [მინისტრთა კომიტეტის სახელმძღვანელო წესები ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მოსამართლის თანამდებობაზე კანდიდატების შერჩევისთვის - განმარტებითი მემორანდუმი](#), CM(2012)40-add, 29 მარტი 2012წ., პარაგრაფი 57; აგრეთვე [ლილონგვეს პრინციპები და სახელმძღვანელო წესები სასამართლო ხელისუფლების თანამდებობის პირების შერჩევისა და დანიშვნის თაობაზე](#) (2018წ.), პარაგრაფი 3.7

⁶⁸ გასაუბრებებზე დასმულ ყველაზე ნაკლებ და ყველაზე მეტ კითხვებს შორის რაოდენობრივი განსხვავება იყო დაახლოებით 4-ის ჯერადი. ერთ გასაუბრებაზე დასმული კითხვების ყველაზე დიდი რაოდენობა იყო 140 კითხვა.

პირობებს უქმნიდნენ, რაც აზიანებდა პროცესის სამართლიანობას. ზოგიერთ კანდიდატთან გასაუბრება უფრო შინაურულ პირობებში მიმდინარეობდა, მას უსვამდნენ ზოგად და შედარებით იოლ სამართლებრივ კითხვებს, კითხვებს კანდიდატის სპეციალიზაციის სფეროდან ან კითხვებს კანდიდატის მიერ განხილულ საქმეებთან დაკავშირებით, რის გამოც მათი პასუხებიც წარმატებული იყო. დაფიქსირდა საბჭოს ზოგიერთი წევრის მიერ ზოგიერთი კანდიდატის სხვადასხვა ფორმით დახმარება პასუხის გაცემაში, მათ მიერვე ან სხვა წევრების მიერ დასმულ კითხვებზე.⁶⁹ ზოგ შემთხვევაში კანდიდატს ნაკლები რაოდენობის კითხვებს უსვამდნენ და გასაუბრება დიდი ხნის განმავლობაში ერთი და იგივე საკითხის ირგვლივ ტრიალებდა. ხშირად გასაუბრება ისეთ სახეს იღებდა, თითქოს საბჭოს წევრები კანდიდატს პროფესიულ რჩევას ეკითხებოდნენ, ნაცვლად მასთან გასაუბრების ჩატარებისა. ზოგჯერ საბჭოს წევრები დაუფარავად გამოხატავდნენ მხარდაჭერას კანდიდატისადმი.⁷⁰

ამისგან განსხვავებით საბჭოს ბევრი წევრი სხვა კანდიდატებს უფრო მტრულად ხვდებოდა. ზოგ კანდიდატს უსვამდნენ რთულ ტექნიკურ ან ბუნდოვან კითხვებს, განსაკუთრებით ისეთი სფეროდან, რომელიც სცდებოდა მათ სამართლებრივ სპეციალიზაციას და შემდეგ არ ეთანხმებოდნენ, ოპონირებას უწევდნენ ან იცინოდნენ მათ პასუხებზე, რისი მიზანიც, გარე თვალით, მათი დისკრედიტაციისკენ იყო მიმართული. ზოგჯერ ასეთ კანდიდატებს აყრიდნენ ტექნიკურ კითხვებს და არ აძლევდნენ მათი ცოდნისა და მიღწევების გამოკვეთის შესაძლებლობას. თუ კანდიდატის პასუხი შეიცავდა საკითხებს სასამართლოს დამოუკიდებლობასთან დაკავშირებით, ასეთ პასუხზე ზოგიერთი წევრი მწვავედ რეაგირებდა. მაშინ, როდესაც ზოგიერთ კანდიდატს არ აწყვეტინებდნენ და აძლევდნენ პასუხის თავისუფლად გაცემის საშუალებას მთელი 30 წუთის განმავლობაში ერთ კითხვაზე, სხვებს მუდმივად აწყვეტინებდნენ ან მკვეთრად აჩერებდნენ უკვე რამდენიმე წუთის შემდეგ. არათანმიმდევრული იყო საბჭოს წევრების რეაგირება აგრეთვე როდესაც კანდიდატი ითხოვდა საბჭოს წევრის მიერ დასმული კითხვის დაზუსტებას. საბჭოს რამდენიმე წევრი ძალიან უკმაყოფილო იყო მოკლე სიაში შეყვანილი კანდიდატების უმრავლესობით და პირდაპირ აცხადებდა, რომ ეს კანდიდატები კავშირში იყვნენ გავლენიან მოსამართლეთა ჯგუფთან. ასეთი კანდიდატების მიმართ ისინი იყენებდნენ გასაუბრების უხემ სტილს, რომელიც დაკითხვას უფრო ჰგავდა, ვიდრე გასაუბრებას, რაც მიზნად ისახავდა კითხვის ავტორის აზრით რესპონდენტის სუსტი მხარეების გამოაშკარავებას.

ზოგადად თითოეულ გასაუბრებაზე დასმული კითხვები მთლიანობაში კი უკავშირდებოდა შეფასების კრიტერიუმებს - კომპეტენტურობას და კეთილსინდისიერებას, მაგრამ საგნობრივად საბჭოს წევრების მიერ დასმული კითხვები მნიშვნელოვნად განსხვავდებოდა ერთმანეთისგან. დაფიქსირდა საბჭოს ზოგიერთი წევრის მხრიდან სპონტანურად წინასწარ

⁶⁹ ODIHR-ის დამკვირვებლებმა დააფიქსირეს, რომ საბჭოს ზოგიერთი წევრი კანდიდატებს აძლევდა პასუხის მინიშნებებს, აზუსტებდა, ავსებდა ან ასწორებდა კანდიდატების პასუხებს, პირდაპირ პასუხობდა თვითონ როდესაც კანდიდატი ვერ პასუხობდა, უსვამდა საპირისპირო შეკითხვებს, იცავდა კანდიდატის პასუხებს ან უთითებდა კანდიდატს, რომ ის არ იყო ვალდებული გაეცა პასუხი ამა თუ იმ შეკითხვაზე.

⁷⁰ ზოგიერთ კანდიდატს აქებდნენ მათი ბიოგრაფიის და პროფესიონალიზმის გამო, დადებით კომენტარებს აკეთებდნენ გასაუბრებაში მონაწილე კანდიდატის ამა თუ იმ პასუხზე ან დასანახად თავს აქნევდნენ დასტურის ნიშნად კანდიდატის მიერ გაცემულ პასუხზე და დადებით კომენტარებს აკეთებდნენ კანდიდატის მიერ გასაუბრებაში წარმატებით მონაწილეობასთან დაკავშირებით.

დაუგეგმავი კითხვების დასმა, რომლებიც ზოგადად კანდიდატების კომპეტენტურობას ანუ კანონის ცოდნას უფრო მეტად ეხებოდა, ვიდრე კეთილსინდისიერებას. სამოქალაქო საზოგადოების სექტორის დახმარებით ზოგიერთი წევრი კარგად მომზადებული მოდიოდა სხდომებზე, კერძოდ წინასწარ ჩატარებული ჰქონდათ დამოუკიდებელი კვლევა და წინასწარ ჰქონდათ მომზადებული კითხვები. მათი კითხვები კანდიდატების მიმართ კონცენტრირებული იყო სასამართლოს ხელისუფლების დამოუკიდებლობის, სამოსამართლო ეთიკის და ადამიანის უფლებების და თავისუფლებების სფეროზე. მიუხედავად შიდა განხეთქილებისა და დაპირისპირებისა, გასაუბრების პროცესის შინაარსობრივ მხარეზე დადებითად იმოქმედა იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს შერეულმა შემადგენლობამ, როდესაც საბჭოში შედიან როგორც მოსამართლე, ისე არამოსამართლე წევრები, რაც მიზნად ისახავს საკითხების დანახვას სხვადასხვა კუთხით, ერთმანეთის პროტექციის და კორპორატიზმის განეიტრალებას სასამართლო ხელისუფლებაში და გარე თვალთ დანახული უფრო ფართო სურათის შემოტანას.

ODIHR-ის დაკვირვებით, იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს სხდომები ხასიათდებოდა უკიდურესი შიდა განხეთქილებით და დაპირისპირებით, რაც გამოწვეული იყო საბჭოს წევრების ორ ბანაკს შორის არსებული მწვავე დამაბულობით. ამ ორ ბანაკს შორის ხშირად წამოიჭრებოდა ანტაგონისტური კამათი, რომელიც ყოველ ჯერზე 30 წუთამდე გრძელდებოდა. ეს ხდებოდა მრავალგზის ყოველი გასაუბრების დროს. კამათი ეხებოდა როგორც პროცედურულ, ისე არსებით საკითხებს.⁷¹ შელაპარაკებები იყო ხმაურიანი და აგრესიული. რამდენიმე წევრი ერთდროულად უყვიროდა ერთმანეთს. ეს გადაძახილები შეიცავდა პირად შეურაცხყოფებს, ღვარძლიან ბრალდებებს და დამამცირებელ კომენტარებს, რომლებიც ზოგჯერ სექსისტური იყო. სხდომის მოქმედი თავმჯდომარე ზოგადად არ ცდილობდა წესრიგის და ეტიკეტის უზრუნველყოფას სხდომების დროს, კონფლიქტს აძლევდა ესკალაციის საშუალებას და თავადაც მონაწილეობდა წესრიგის დარღვევაში. ზოგჯერ გასაუბრება დროზე ადრე მთავრდებოდა იმის გამო, რომ დაპირისპირება უკონტროლო ხდებოდა. საბჭოს წევრების მიერ კანდიდატებისთვის დასმული ზოგი კითხვა აშკარად მიმართული იყო საბჭოს სხვა წევრების გამოწვევისკენ და დისკრედიტაციისკენ ან გამოიყენებოდა, როგორც სასამართლო ხელისუფლების და კანდიდატების წარდგენის პროცესის შექების ან პირიქით გაკრიტიკების საშუალება. საბჭოს ზოგიერთი წევრი ჟურნალისტებს ინტერვიუს აძლევდა სხდომის დაწყებამდე და სხდომის დამთავრების შემდეგ. ამ ინტერვიუებში ისინი აკრიტიკებდნენ ერთმანეთს და კანდიდატთა წარდგენის პროცესს, აქვეყნებდნენ კრიტიკულ კომენტარებს სოციალურ მედიაში, რაც კიდევ უფრო მეტად ამწვავდებდა არსებულ მდგომარეობას.

ქულებით შეფასება, რანგირება და საბოლოო შერჩევა

ორგანული კანონით დადგენილია კანდიდატების კომპეტენტურობის (რომელიც იყოფა ექვს ქვეკრიტერიუმად) შეფასების 100 ქულიანი სისტემა. ქულების მინიჭება განსხვავებული პრინციპით ხდება მოსამართლე და არამოსამართლე კანდიდატებისთვის.

⁷¹ მაგალითად, მოსამართლე წევრები ხშირად აწყვეტინებდნენ არამოსამართლე წევრებს კითხვების დასმას, მწვავედ აკრიტიკებდნენ და დასცინოდნენ მათ კითხვებს, აგრეთვე აიძულებდნენ, არ დაესვათ ისეთი კითხვები, რომლებიც დაპირისპირებას გამოიწვევდა

კეთილსინდისიერების კრიტერიუმის მიხედვით კანდიდატები ფასდებიან მარტივი სამქულიანი შკალით: არ აკმაყოფილებს, აკმაყოფილებს ან სრულად აკმაყოფილებს. ODIHR-ის დამკვირვებლებმა დააფიქსირეს, რომ გასაუბრებების დროს საბჭოს წევრები არ სარგებლობდნენ დადგენილი შეფასების ფორმით და არ აკეთებდნენ ჩანაწერებს შემდგომ ეტაპებზე მათი გამოყენების მიზნით. გარდა ამისა, საერთაშორისო რეკომენდაციების საწინააღმდეგოდ, კანონი არ ითვალისწინებს ინდივიდუალურ ან კოლექტიურ ახსნა-განმარტებით შეფასებას რამაც მნიშვნელოვნად შეზღუდა პროცესის გამჭვირვალობა.⁷²

იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს წევრებმა სათითაოდ შეავსეს შეფასების ფორმები და წარუდგინეს ისინი იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს თანამშრომლებს მხოლოდ მას შემდეგ, რაც დასრულდა ყველა კანდიდატთან გასაუბრება, ნაცვლად იმისა, რომ ეს მომხდარიყო ყოველი გასაუბრების შემდეგ.⁷³ ერთ-ერთ არამოსამართლე წევრს არ გამოუყენებია ქულებით შეფასების უფლება. კანონი ითვალისწინებს მხოლოდ კანდიდატების მიერ დაგროვილი ქულების გამოქვეყნებას და ამდენად უშუალოდ ქულებით შეფასების პროცესის გამჭვირვალობა შეზღუდულია. 3 სექტემბერს, გასაუბრების პროცესის დასრულებიდან თითქმის სამი კვირის შემდეგ, იუსტიციის უმაღლესმა საბჭომ გამოაქვეყნა ნაერთი ქულები, მათი ქვეკრიტერიუმების მიხედვით ჩაშლის გარეშე.⁷⁴ იმ კანდიდატის ქულა, რომელმაც თავისი კანდიდატურა ერთი დღით ადრე უკან გაიწვია, არ გამოქვეყნდა.⁷⁵ მინიჭებული ქულების დასაბუთება საბჭოს არ მოუშზადებია. 20 უმაღლესი ქულების მქონე კანდიდატიდან, 16 იყო მოქმედი მოსამართლე, ერთი ყოფილი მოსამართლე და სამი საჯარო მოხელე. აქედან რვა - ქალი (40%).

მხოლოდ ერთი დღით ადრე, წინასწარი შეტყობინების საფუძველზე, 4 სექტემბერს, გაიმართა საჯარო სხდომა ფარული კენჭისყრის ჩატარებლად, რათა გამოევიწყინათ უმაღლესი შეფასების მქონე 20 კანდიდატი და ის კანდიდატები, რომლებიც ნომინირებულნი იქნებოდნენ პარლამენტში წარსადგენად. იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს ერთი

⁷² საერთაშორისო და რეგიონული რეკომენდაციების თანახმად, სამოსამართლო საბჭოებმა უნდა გამოიტანონ დასაბუთებული გადაწყვეტილებები, რომლებიც აჩვენებს, რომ ეს გადაწყვეტილებები არ იყო თვითნებურად მიღებული - იხილეთ ევროპის საბჭოს რეკომენდაცია CM/Rec(2010)12, პარაგრაფები 28 და 48; სამოსამართლო საბჭოების ევროპული ქსელები (ENCJ), [დუბლინის დეკლარაცია, რომელიც ადგენს მოსამართლეთა შერჩევის და დანიშვნის მინიმალურ სტანდარტებს](#) (მაისი 2012წ.), ინდიკატორი I.10

⁷³ ორგანული კანონის 34¹(11) მუხლის თანახმად, საბჭოს წევრებმა კანდიდატები ქულებით უნდა შეაფასონ კანდიდატების მომენის დასრულების შემდეგ, მაგრამ საბჭოს უახლოეს სხდომამდე. ეს ნორმა იუსტიციის უმაღლეს საბჭოს ესმის იმ გაგებით, რომ ყველა კანდიდატის ქულებით შეფასება უნდა მოხდეს ბოლო გასაუბრების დასრულების შემდეგ და არა თითოეული კანდიდატის შეფასება ყოველი გასაუბრების შემდეგ. იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს თანამშრომლებმა საბჭოს წევრებს ქულებით შეფასების ფურცლები გადასცეს გასაუბრებების დასრულების შემდეგ.

⁷⁴ კანონი გასაგებად არ განსაზღვრავს, უნდა გამოქვეყნდეს ყველა კრიტერიუმის მიხედვით დაწერილი საერთო ქულა თუ ქულები ცალ-ცალკე კრიტერიუმის მიხედვით, ყველა წევრის მიერ დაწერილი ქულების ნაერთი ჯამი უნდა გამოქვეყნდეს თუ თითოეულისა ცალ-ცალკე, აგრეთვე ქულები უნდა იყოს ანონიმური თუ არა.

⁷⁵ მოსამართლე კანდიდატმა გააკეთა საჯარო განცხადება, რომ მან თავისი კანდიდატურა მოხსნა, „რათა ჩრდილი არ მიადგეს ამ ისტორიულ პროცესს“. ის ერთ-ერთი იმ კანდიდატთაგანია, რომელსაც საჯაროდ ინტერესთა კონფლიქტი ჰქონდა საბჭოს ერთ წევრთან, რომლებმაც არ მოახდინეს თვითაცილება.

არამოსამართლე წევრი არ დაესწრო სხდომას და არ მიიღო მონაწილეობა კენჭისყრაში.⁷⁶ საბჭოს ორმა წევრმა კენჭი არ უყარა ოცი კანდიდატისგან დაკომპლექტებულ სრულ სიას.⁷⁷ კენჭისყრის დაწყებამდე თავმჯდომარემ განმეორებით არ გამოაცხადა კანდიდატების ქულები. აგრეთვე, საბჭოს წევრებს არ მიეცათ მითითება, რომ მხედველობაში მიეღოთ გენდერი და მრავალფეროვნება. შერჩეული 20 კანდიდატიდან 15 არის მოქმედი მოსამართლე და 5 არამოსამართლე, ყველა მათგანი არის ან ყოფილი მოსამართლე ან მოქმედი ან ყოფილი საჯარო მოხელე.⁷⁸ შერჩეული კანდიდატებიდან შვიდი (35%) არის ქალი, რაც თითქმის 20%-ით ნაკლებია ამჟამად საქართველოს სასამართლოებში ქალი მოსამართლეების რაოდენობაზე.

ფარული კენჭისყრის შედეგები არ მოდის თანხვედრაში უმაღლესი შეფასების მქონე 20 კაციან კანდიდატთა სიასთან. იუსტიციის უმაღლეს საბჭოს არ გაუკეთებია ახსნა-განმარტება აღნიშნულ გადაცდომასთან დაკავშირებით. ხმათა უმრევლესობის მქონე მხოლოდ 15 კანდიდატი აგრეთვე იყო უმაღლესი შეფასების მქონე 20 კაციან კანდიდატთა რიცხვში. დანარჩენი ხუთი ყველაზე მაღალი ქულების მქონე კანდიდატი კი ჩანაცვლდა ოთხი მოსამართლით და ერთი ყოფილი სასამართლოს თანამშრომლით. იმ შვიდი კანდიდატიდან, რომლებიც პარლამენტს დეკემბერში წარედგინა და რომლებმაც ხელახლა შეიტანეს განაცხადი, 5 ხელახლა იქნა წარდგენილი. ამასთან ერთ-ერთი მათგანი არ იყო 20 ყველაზე მაღალი ქულის მქონე კანდიდატებს შორის.⁷⁹ იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მიერ გადაწყვეტილების მიღების პროცედურების გამჭვირვალობის ნაკლებობამ შეიძლება გამოიწვიოს მოსამართლეთა დანიშვნის თაობაზე თვითნებური გადაწყვეტილებების მიღება. რამას შეიძლება ზიანი მიაყენოს დანიშვნის პროცესის კეთილსინდისიერებას და გამოიწვიოს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის დარღვევა, რომლითაც დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი სასამართლოს მინიმალური გარანტიებია დადგენილი.⁸⁰

⁷⁶ ეს იგივე წევრია, რომელმაც არ მიიღო მონაწილეობა ქულებით შეფასებაში. კენჭისყრის სხდომის დღეს სოციალურ მედიაში მან გამოქვეყნა კომენტარი, რომ წარდგენის პროცესის იყო „პოლიტიკურად მართული“ და აღნიშნა, რომ იმყოფებოდ საზღვარგარეთ შვებულებაში და დროულად ვერ შეძლო ქვეყანაში დაბრუნება სხდომაზე დასასწრებად, რადგან იუსტიციის უმაღლესმა საბჭომ შეტყობინება ამ სხდომის ჩატარების შესახებ მხოლოდ ბოლო წუთს გამოაქვეყნა.

⁷⁷ ერთმა წევრმა კენჭი უყარა მხოლოდ ექვს კანდიდატს. მეორე წევრმა კი - მხოლოდ 15 კანდიდატს.

⁷⁸ ამ 15 მოსამართლიდან 9 არის თბილისის სააპელაციო სასამართლოს მოსამართლე, 2 არის თბილისის საქალაქო სასამართლოს მოსამართლე, მათ შორის იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მდივანი, 3 არის უზენაესი სასამართლოს მოსამართლე და ერთი არის საკონსტიტუციო სასამართლოს თავმჯდომარე. არამოსამართლე კანდიდატებია გენერალური პროკურორი და გენერალური პროკურორის პირველი მოადგილე, სამართლის პროფესორი (ყოფილი საკონსტიტუციო სასამართლოს მოსამართლე), იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მიერ დანიშნული ამჟამინდელი დამოუკიდებელი ინსპექტორი და ერთ-ერთი იურიდიული ფირმის მმართველი პარტნიორი (იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს და უზენაესი სასამართლოს ყოფილი თანამშრომელი).

⁷⁹ მთლიანობაში კი იმ შვიდი კანდიდატიდან, რომლებიც დეკემბერში წარედგინა პარლამენტს, სამი მათგანი არ იყო ყველაზე მაღალი ქულების მქონე კანდიდატებს შორის, ამჟამინდელი შერჩევის პროცესში.

⁸⁰ მაგალითად იხილეთ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, *გუდმუნდურ ანდრი ასტრადსონი ისლანდიის წინააღმდეგ* (2019წ.), პარაგრაფები 97-103 და 112-123

აღნიშნულ 20 კანდიდატს სათითაოდ, ხელმოკრედ ეყარა კენჭი, რათა დადგენილიყო ნომინირებულნი იქნებოდნენ თუ არა პარლემენტში წარსადგენად. ყველა კანდიდატმა გადალახა წარდგენისთვის საჭირო ზღვარი - საბჭოს წევრთა ხმების არანაკლებ ორი მესამედი. ხმათა უმრავლესობის მქონე 20 კანდიდატისა და საბოლოოდ ნომინირებულ კანდიდატთა სია სწრაფად გამოქვეყნდა იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს ვებ-გვერდზე, კენჭისყრის თანმიმდევრულად. თუმცა არ გამოქვეყნებულა თითოეული კანდიდატის მიერ მიღებული ხმების რაოდენობა. საერთაშორისო რეკომენდაციების საწინააღმდეგოდ, იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს წევრებმა არ წარმოადგინეს ახსნა-განმარტება ნომინირებულ კანდიდატებთან დაკავშირებით. , რამაც კიდევ უფრო შეზღუდა წარდგენის საბოლოო ეტაპის გამჭვირვალობა და სასამართლოს კონტროლის უფლება. კანონის თანახმად, საბჭოს წევრებს უფლება ჰქონდათ საბოლოო ნომინანტებთან დაკავშირებით ჩამოეყალიბებინათ თავიანთი განსხვავებული მოსაზრება. მას შემდეგ, რაც დადგინდა წარსადგენი კანდიდატების საბოლოო სია, საბჭოს ორმა არამოსამართლე წევრმა საჯაროდ განაცხადა, რომ ისინი აპირებენ, პარლამენტს წარუდგინონ თავიანთი ზოგადი განსხვავებული მოსაზრებები წარდგენილი კანდიდატების უმრავლესობასთან დაკავშირებით.

გასაჩივრების უფლება

ეუთოს ვალდებულებების საწინააღმდეგოდ, გასაჩივრების ერთადერთი უფლება, რომელიც უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეობის კანდიდატებს პირდაპირ აქვთ მინიჭებული, არის წინასწარი შერჩევის თაობაზე იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს გადაწყვეტილების გასაჩივრების უფლება, რომელსაც ორგანული კანონის 34¹(5) მუხლი ითვალისწინებს.⁸¹ მიუხედავად არგუმენტების არსებობისა, რომ სხვა სამართლებრივი ნორმები იძლევა კანდიდატთა წარდგენის პროცესში იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების გასაჩივრების უფლებას, ჩაჭრილი კანდიდატებისთვის საბჭოს არ უცნობებია ამ უფლების შესახებ.⁸² ამიტომ კანდიდატთა წარდგენის პროცესი მთლიანად დარჩა მხოლოდ სასამართლო ხელისუფლების საზედამხედველო ორგანოს ხელში და არ გახდა საბოლოოდ საერთაშორისო სამართლის ნორმით გადასაწყვეტი, რის შედეგადაც ჩაჭრილ კანდიდატებს არ მიეცათ ადმინისტრაციული ორგანოს გადაწყვეტილების გასაჩივრების შესაძლებლობა.

⁸¹ კოპენჰაგენის დოკუმენტი, 1990წ., პარაგრაფი 5.10, რომლის თანახმად, „ყველას უნდა ჰქონდეს ადმინისტრაციული გადაწყვეტილებების გასაჩივრების ეფექტური უფლება, რათა გარანტირებული იყოს ფუნდამენტური უფლებების პატივისცემა და სამართლებრივი კეთილსინდისიერება“.

⁸² როგორც კანონპროექტთან დაკავშირებით ODIHR-ის შეფასებაში ვკითხულობთ, მართალია ორგანული კანონის 35¹(1) მუხლი ითვალისწინებს საერთო სასამართლოების მოსამართლეების დანიშვნის თაობაზე იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს გადაწყვეტილებების გასაჩივრების უფლებას, გაუგებარია ეს ნორმა ვრცელდება თუ არა იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს იმ გადაწყვეტილებებზე, რომლებიც ეხება უზენაეს სასამართლოში დასანიშნი კანდიდატების წარდგენას პარლამენტისთვის. გარდა ამისა, ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 22-ე მუხლი, რომელიც აწესებს ადმინისტრაციული ორგანოს ნებისმიერი ინდივიდუალური აქტის სასამართლოში გასაჩივრების უფლებას, მართალია ვრცელდება იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს ქმედებებზეც და გადაწყვეტილებებზეც, მაგრამ გაუგებარია, ხომ არ იგულისხმება აქ საბჭოს მხოლოდ ისეთი ქმედებები და გადაწყვეტილებები, რომლებიც არის ადმინისტრაციული და არა კონსტიტუციური ხასიათის.

ცვლილებების პროექტზე ODIHR-ის მიერ მომზადებულ დასკვნაში ნათქვამია, რომ ეს ხარვეზი წინააღმდეგობაში მოდის საერთაშორისო სტანდარტებთან, რომელთა თანახმად მოსამართლეობის წარუმატებელ კანდიდატს უნდა მიეცეს უფლება, დამოუკიდებელ ორგანოში გაასაჩივროს გადაწყვეტილება ან როგორც მინიმუმ ამ გადაწყვეტილების მიღების პროცესი, აგრეთვე დისკრიმინაციის ფაქტი, რომელსაც ადგილი ჰქონდა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში.⁸³ წინამდებარე ანგარიშის გამოქვეყნების მომენტისთვის, არცერთ წარუმატებელ კანდიდატს, რომლებიც აკმაყოფილებდნენ მინიმალურ მოთხოვნებს, არ უცდია საჩივრის შეტანა კანდიდატთა წარდგენის პროცესის არცერთ ეტაპზე.

⁸³ იხილეთ 2019 წლის ODIHR-ის დასკვნა, პარაგრაფი 78; ევროსაბჭოს რეკომენდაცია CM/Rec(2010)12, პარაგრაფი 48; CCJE-ის დასკვნა # 10, პარაგრაფი 39; [მოსამართლის საყოველთაო ქარტია](#) (1999წ. 2017 წლის ცვლილებებით), მუხლი 5-2, პარაგრაფი 3; 2012 წლის ENCJ-ის დუბლინის დეკლარაცია, ინდიკატორი I.10; 2016 წლის კეიპტაუნის პრინციპები, პრინციპი 17